

könyv
könyvtár
könyvtáros

1999
március

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

8. évfolyam 3. szám

1999. március

Tartalom

Könyvtárpolitika

Egy újjáépített könyvtár avatása	3
Ambrus Zoltán: A polgár biztonságérzete	5
Bariczné Rózsa Mária: A kulturális törvényt követő „központi intézkedések” a megyei könyvtáraknak előírt hálózati feladatok megvalósításához	5
Kiss Gábor: A megyei könyvtár mint a könyvtári együttműködés szervezője	10
Gyuris György: Regionalitás a helyismeretben	14
Kenyéri Katalin: Aktuális kérdések a jogalkotásban és a jogalkalmazásban	18

Műhelykérdések

Kürti Lászlóné: Könyvtárközi kölcsönzési konzultatív tanácskozás az OSZK-ban	26
Bodnár Mária: Változó szerkezet és „örökzöld” problémák a könyvtárközi kölcsönzésben	35

Konferenciák

Molnár Márta: „Olvasó család – tanuló társadalom” A Magyar Olvasástár- saság vásárosnaményi konferenciája	40
---	----

Perszonália

Futala Tibor hetvenéves	45
Batári Gyula: Tombor Tibor 90 éves	47

Könyv

Egy lokálpatrióta könyvről	49
Pogány György: Az OSZK évkönyvéről	51
Varga Gábor: Könyvjelző-kiállítás a Hajdúböszörményi Könyvtárban	53
Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei	55
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	57

A lapunk kellős közepén található úrlap természetesen kiemelhető és másolható.

From the contents

- Mária Baricz-Rózsa*: Central measures for county libraries (5);
Gábor Kiss: County libraries as organizers of library cooperation (10);
György Gyuris: Regionalism in local studies (14);
Katalin Kenyéri: Current issues in legislation and enforcement (18)

Cikkeink szerzői

Ambrus Zoltán, a Békéscsabai Megyei Könyvtár igazgatója, az MKE elnöke;
Bariczné Rózsa Mária, a NKÖM Könyvtári Osztály munkatársa; *Batári Gyula*, az OSZK ny. munkatársa; *Bodnár Mária*, az OSZK munkatársa; *Gyuris György*, a Szegedi Megyei Könyvtár igazgatója; *Kenyéri Katalin*, a NKÖM Könyvtári Osztály munkatársa; *Kiss Gábor*, a Zalaegerszegi Megyei Könyvtár igazgatója; *Kürti Lászlóné*, az OSZK munkatársa; *Molnár Márta*, az OSZK-KMK munkatársa; *Pogány György*, az ELTE oktatója; *Varga Gábor*, ny. ref. főiskolai tanár

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Györi Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 99.039

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint

HU-ISSN 1216-6804

Egy újjáépített könyvtár avatása

Újjáépített könyvtár – hangzott el előszóban is, jelent meg írásokban, beszámolóknak is, és persze a valóságnak megfelelően, hisz a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár 1968 óta ugyanabban az épületben, a Schmall Henrik tervezte, az építészek szerint eklektikus stílusú püspöki jószágkormányozói palotában működött, és most is ott működik, épp csak az épület bővült valamelyest, „újjáépült”. Valamelyest? Újjáépült? Azt hiszem, szó sincs róla. Új ez az épület, új ez a könyvtár, még ha magába foglalja is a régi épületet. Talán a képekről is látható, hogy valami csodapalota épült a régihez, azzal különös, egyszerre szerves-organikus egységben, illetve pazarul kihívó ellentétben állva. Egyedi és egyszeri produkció az új épület, az új épületegyüttes, az új Megyei Könyvtár. Fülep Lajos Lechner művei kapcsán idézte kedvtelve a Buda halálából: „Tündér palotának bizonyára hinnéd / Melyet a futó szél tovalehell innét.” Nyilván nem helyeselné a maga stíltisztaságáért lelkesülő szigorúságában, ha ugyanezt idéznék a Megyei Könyvtár új épülete kapcsán. Mi azonban úgy véljük, éppen ide való az Arany János-i sorpár: a Fülep–Granasztói vitában – ezúttal – az utóbbinak adnánk igazat, az eklektikáért, szecesszióért kiállónak, aki olyasmit is páratlan értékű tradíciónak tekintett, ami épp a tradíció folytán vált széppé, szívünkhez nőtte. Itt pedig egy ilyen palota „megszüntette-megőrzéséről” van szó, a maga módján egy posztmodern intertextualitásról: a régi „szöveg” egy újnak a kontextusában helyezkedik el, az új szervesen magába foglalja a régit, a kettő együttese alkot valami századosan ismerőset és noch nie dagewesen újat.

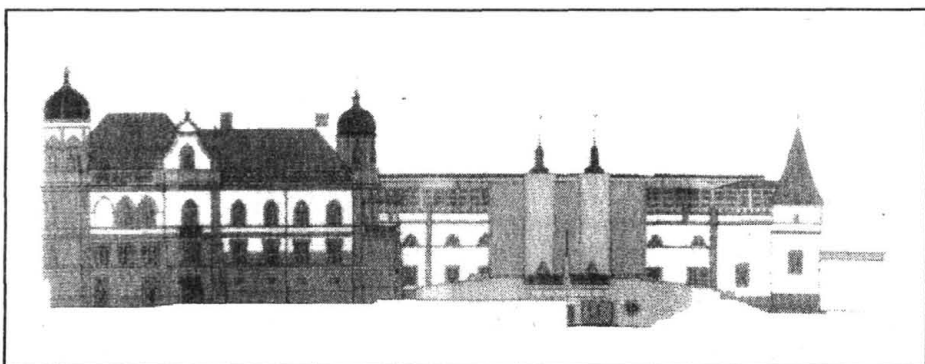
Az épület csodája persze „csak” külsőség. (De milyen külsőség!) A lényeg, legalábbis a könyvtárosok és könyvtárhasználók szemében az intézmény megújulása. Az 1800 négyzetméterről 4700-ra bővült alapterület, a funkcionális elrendezés, a többfunkciós terek és elhelyezések, a kibővült-megújult szolgáltató részlegek, a szabadpolcra kihelyezett ötvenezer felnőtt- és harmincezer gyerek- és ifjúsági könyv (hagyományos és online katalógussal), az Információs Iroda és Vállalkozói Szakkönyvtár stb., stb. A könyvtár remekül tájékoztató, az épületegyüttest is bemutató füzetéből mindez részletesen megtudható. És hogy az új könyvtár szigorú szakmai szempontokból miért és mennyire korszerű (vagy épp a legkorszerűbb ma Magyarországon, ahogy nem kevesen vélik), az nem röpké beszámolók, hanem terjedelmes szaktanulmányok tárgya kell hogy legyen. (Reményeink szerint lesz is – közelesen.)

Az új vagy megújult könyvtár ünnepélyes avatására 1999. január 25-én került sor. A Nemzeti Kulturális Örökség minisztere, Hámori József vágta át a nemzeti színű szalagot, rövid, de igen mélyértelmű, a könyv sorsának alapkérdéseit, alapperspektíváit fejtegető beszéddel adva át az intézményt a köznek, használóinak és működtetőinek. Ebből az alkalomból kapta meg Kuti Csabának, a megyei közgyűlés elnökének kezéből a könyvtár igazgatója, Halász Béla a Pro Comitatu díjat, és többek társaságában Urbán László – a KMK munkatársa – is átvehette

a Veszprém Megyei Önkormányzat elnökének elismerő oklevelét. Többek társaságában, hisz a hatalmas, 1,2 milliárd értékű beruházás alig elképzelhető mértékű és intenzitású munkát követelt belső és külső szakemberek légiójától. Halász Béla nemcsak humoros fordulatnak szánta, amikor a megnyitó ünnepség keretében elmondta: churchilli ígéretet tett annak idején. Vért, szenvedést és könnyeket ígért. Ígéretét betartotta. (Szegény Balogh Marika épp az utolsó pillanatokban, közvetlenül a megnyitó ünnepség előtt került kórházba, bizonyára nem függetlenül attól a hatalmas munkától és erőfeszítéstől, amit az új épület készre hozása tőle is, kollégáitól is megkövetelt.) De, miként az egyszeri vajúdo asszony, aki fájdalmai közepette azt írta egy cetlire: nimmer mehr (soha többé), hogy azután gyermeke láttán az első n-betűt kiradírozza (immer mehr – mindig újra), a könyvtár dolgozói nem látszottak sajnálni az igazgatójuk által megígért és betartott szenvedéseket. Sőt!

Az új épület megnyitása-avatása kapcsán került sor arra a konferenciára is, amely szakmánk alapkérdéseit feszegette, természetesen a megyei könyvtárak szaktípusából: *A megyei könyvtárak szerepe a regionális könyvtári ellátásban* címmel. Ennek a konferenciának igen gazdag kínálatából (Megye vagy régió?; A megyei könyvtárak helye és szerepe az információs rendszerben; Megyei szolgáltatások Pest megyében – a jelen és az álmok stb.) három kiemelkedő jelentőségű előadást az alábbiakban teszünk közzé (Bariczné Rózsa Mária, Kiss Gábor és Gyuris György előadásait). De közzétesszük, mert alapgondolatokat, szinte márványba véshető (vésendő) igazságokat tartalmaz, a még a megnyitó ünnepségen elhangzott, Ambrus Zoltán által elmondott üdvözlő szavakat is. E kis beszéd, minden rövidsége ellenére talán a legsúlyosabb volt a sok fennkölt vagy humoros, kedves vagy megszívlelendő köszöntő között.

Röpké beszámolóink végén mondjuk el azt, amit talán a legelején kellett volna, éppen azért, mert unikum. Az újjáépített könyvtár avatásán természetesen igen sokan voltak. Miniszter és miniszteri stáb, igazgatókollégák és vezető szakemberek, könyvtárosok és a sajtó képviselői, érdeklődők és kitüntetésre várók stb. És mindennek ellenére, tudtunkkal először e hazában, talán a nagyvilágban is, a könyvtár üzemelt, fogadta olvasóit, munkatársai tették a dolgukat. Azt hisszük, nincs még egy könyvtár, amely ilyesmire vállalkozni merne. De nagyon jó, paradigmaticus érvényű, hogy a veszprémiek megtették. Az avatás közben is az olvasóké volt a könyvtár. Gratulálunk hozzá. (VK)

A polgár biztonságérzete

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A polgár biztonságérzetét, mondhatni a köz biztonságát az határozza meg, hogy mennyire bízhat a köztisztviselőkben. Hogyan fogadják, hogyan szolgálgják, és az, amit szolgáltatnak, mennyire felel meg számára. Ma a legnagyobb biztonság-növelő tényező a kultúra, a tudás és az információ. Abban az értelemben is, hogy a kultúra hagyomány, tehát megerősíti hovatartozásomat, és abban is, hogy a kultúra alkalmazkodó képesség, befogadás és elfogadás.

Azt gondolom, hogy itt és most egy ilyen biztonság-növelő intézmény átadásán vagyunk. Ez a könyvtár hagyományaival és jelen, kiteljesedett lehetőségeivel is szolgálni akar, segítséget nyújtva minden betérőnek. Ehhez nemcsak könyvei, folyóiratai, terei és számítógépei vannak, hanem szakemberei, a közt szolgálni tudó könyvtárosai.

Kedves Kollégák!

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a megyei könyvtárak közössége nevében azt kívánom, hogy legyen örömük ebben a munkában! Erősítsék az olvasóban, a város és a megye polgáraiban azt az érzést, hogy a könyvtárhoz és a könyvtárhoz mindig bizalommal fordulhatnak, hogy a könyvtár itt és az ország minden településén biztonságot, megbízhatóságot sugároz. Segít a tanulásban, eligazítást nyújt a gazdaság, a társadalom, a környezet és a világ dolgaiban, felkarol, ha nehéz helyzetbe kerültél, szóval érdemes betérni.

Köszönöm a figyelmüket!

Ambrus Zoltán

A kulturális törvényt követő „központi intézkedések” a megyei könyvtáraknak előírt hálózati feladatok megvalósításához

Mivel a – szervezők által megadott – címben a „központi intézkedések” kifejezés az elmúlt évtizedek történései miatt kissé pejoratívvá vált, itt és most én egyszerűen csak arról szeretnék számot adni, hogy mit dolgoztunk a minisztériumban a törvény elfogadása óta annak érdekében, hogy a megyei könyvtárak – hálózati központként – minél eredményesebben végezhessék feladataikat.

A „mit” mellett fontos azonban tisztázni a „miért”-et is, ezért már szinte közhelynek számító megállapításokkal kell kezdenem: a könyvtárak – például az ok-

tatási intézményekhez viszonyítva – nem autonóm intézmények. Csak akkor képesek megfelelően működni, ha ismerik más könyvtárak gyűjteményeit, és közvetítik más könyvtárak szolgáltatásait is, tehát rendszerszerűen működnek. A könyvtárhasználati jog biztosítása érdekében „a nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetése az állam és a helyi önkormányzatok feladata” [53. § (2) bekezdés]. **Az állami feladatokért felelős minisztériumnak tehát – a törvény alapján – a nyilvános könyvtárak rendszerszerű működését kell megszerveznie.** Ehhez a könyvtárak működését meghatározó miniszteri és kormányrendeleteket kell kiadnunk, és be kell indítanunk az ügynevezett központi szolgáltatásokat: pl. az informatikai hálózat kiépítésének támogatása – lásd. az ún. telematikai programot, amelynek során 1998-ban az országos szakkönyvtárak mellett a megyei könyvtárak jelentős támogatást kaptak, s most 1999-ben folytathatjuk ezt a sort a városi könyvtárakkal –; a kötelezpéldány-szolgáltatás biztosítása érdekében megjelent a 60/1998. sz. kormányrendelet; az országos dokumentumellátó rendszer kialakítása, melynek első lépéseként az ODR-ben közreműködő könyvtárak (így a megyei könyvtárak is) állománygyarapításra kaptak támogatást, a KELLŐ és a KLTE könyvtára együttműködése eredményeként létrejön a lelőhely-adatbázis; elkezdjük továbbá a könyvtárközi kölcsönzés postaköltségének támogatását is stb. Ezekről a programokról a Könyvtári Osztály vezetője és munkatársai az év során különböző fórumokon részletes tájékoztatást adtak, illetve a támogatottak nagyon jól ismerik az egyes munkafolyamatok részleteit.

A tárca feladata tehát a rendszer működtetése, **a helyi önkormányzatoknak viszont arról kell gondoskodniuk, hogy legyen elegendő számú nyilvános könyvtár az országban.** Hogy mennyi ez az „elegendő”, azt lehet számolgatni, de ezt nem a szakma és nem a minisztérium, hanem az önkormányzatok fogják eldönteni. A tárca – és a megyei könyvtárak – feladata, hogy segítsék, motiválják az önkormányzatok könyvtárfenntartó tevékenységét. Erre jó példa a „Könyvtárpártoló Önkormányzat” cím elnyerésére kiírt pályázat, amelyre – a megyei könyvtárak figyelemfelhívásának, „noszogatásának” köszönhetően – már harmadik éve 4-500 önkormányzat jelentkezik.

Az is köztudott – legalábbis bízom ebben –, hogy a helyi önkormányzatok két csoportra bonthatók: települési és megyei önkormányzatokra (a fővárosi önkormányzat elvileg a települési önkormányzatokhoz tartozik, de a könyvtári ellátás szempontjából a megyei önkormányzatokhoz hasonlóan látja el feladatát). A települési (tehát községi, városi, megyei jogú városi) önkormányzatok eldönthetik, hogy milyen módon biztosítják lakosaik számára a könyvtárhasználat jogát: fenntartanak egy könyvtárt (önállóan vagy esetleg más önkormányzattal társulva), illetve egy nyilvános könyvtártól megrendelik ezt a szolgáltatást. Tehát minden települési önkormányzat képviselő-testületének tárgyalnia kell erről, és választ kell adnia erre a kérdésre. Ha a települési önkormányzat úgy dönt, hogy könyvtárt tart fenn, akkor ez a könyvtár csak nyilvános könyvtár lehet, az önkormányzatnak ezzel a könyvtárral el kell láttatnia a nyilvános könyvtárak feladatait, s biztosítania kell számára az alapkövetelményeket.

A megyei önkormányzatoknak nincs mérlegelési lehetőségük. Számukra a törvény előírja, hogy a megyei könyvtári ellátás feladatát nyilvános könyvtár fenntartásával teljesítsék. Az előttem szóló előadó részletesen elemezte a me-

gye-régió dilemma kérdéseit, s ezzel az – újból és újból felvetődő – kérdéssel kapcsolatban el kell mondanom, hogy a törvénytervezet készítése során természetesen tárgyaltunk a közigazgatás korszerűsítésének akkori kormánybiztosával is. Ő is egyetértett velünk abban, hogy a megyei önkormányzat számára törvényben előírt feladatról a közigazgatás esetleges és bármilyen átszervezése során szintén törvényi szinten kell rendelkezni. Tehát ha valóban sor kerülne egy lényegi változást jelentő átszervezésre, akkor törvényben kell gondoskodni arról, hogy a megyei könyvtárakat (hasonlóan a középfokú oktatási vagy egészségügyi stb. intézményekhez) ki tartsa fenn a jövőben.

De térjünk vissza a hálózati feladatokhoz. Az előbbieik alapján – papírforma szerint és hangsúlyozom: elvileg – az is előfordulhatna, hogy egy megyében csak egy – a megyei – könyvtár létezik, s a megye települései ettől a megyei könyvtártól rendelnek meg a könyvtári szolgáltatást. Tévedés tehát azt hinni, hogy a törvényből következően minden településen könyvtárt fognak létesíteni. A nyilvános könyvtárak jegyzékének elkészülte után láthatóvá válik a könyvtári ellátás térképe. Ezt követően két feladatunk lesz: egyrészt fejleszteni a működő könyvtárakat, másrészt a könyvtár nélküli települések vezetőivel és a megyei könyvtárak bevonásával „kitalálni”, hogy az ő lakosaik mikor, hol és milyen könyvtári szolgáltatást vehetnek igénybe. A „találgatásoknak” azonban még nincs itt az ideje. A könyvtárak számbavétele során szeretnénk elérni, hogy az az önkormányzat, amely erre képes, tartson fenn könyvtárt. Ezért az ún. „egyéb” segítő technikákat és módszereket (pl. a különböző típusú ellátórendszerek alkalmazása, mozgókönyvtár működtetése, falugondnokok bevonása stb.) az önkormányzatok számára csak a jegyzék elkészülte után ajánljuk fel.

Ezt a koncepciót támasztja alá az a tény is, hogy a **könyvtári törvény elfogadása és a törvény által biztosított finanszírozási források számunkra kedvezően alakítják az önkormányzatok és a könyvtárak kapcsolatát.** Egyrészt folyamatosan nő az önálló könyvtárak száma, de tulajdonképpen jelenleg ennél is fontosabb, hogy jelentősen megemelkedtek az állománygyarapításra fordítható összegek. 1995-ben az önkormányzati könyvtárak összesen 470, 1996-ban 635, 1997-ben 750 millió Ft-ot költöttek állománygyarapításra. 1998-ról természetesen még nincs adatunk, de ha az elmúlt évi 200 millió Ft érdekeltségnövelő támogatást is figyelembe vesszük (amelyet több mint 2000 településre juttattunk el), az 1998. évi adat várhatóan meghaladja a 900 milliót. Ez azt jelenti, hogy 3 év alatt a duplájára emelkedtek a könyvtárak beszerzési keretei. (Tudom, hogy a dokumentumárak viszont közel a tízszeresére futottak fel, de a beszerzési keretek növekedési tendenciája folytatódni fog a következő években is: pl. 1999-ben az érdekeltségnövelő támogatás 46 millió Ft-tal több lesz és közel másfélszeresére emelkednek a szaktárcánál e célra fordítható források is.)

Ezek a szám adatok igazolják a törvény készítése során megfogalmazott reményeinket és elvárásainkat, mindemellett számtalan problémával kell továbbra is küszködnünk. **A kulturális tárca szerepe – a jogalkotási tevékenységen túl – az önkormányzatokkal kapcsolatban szinte kizárólag a motiválásra, ösztönzésre korlátozódik,** amely nem működhet másképp, csak a folyamatos és egyedi tárgyalások, konzultációk segítségével, illetve a rendelkezésre álló források pályázati úton történő szétosztásával. Ezt a feladatot természetesen képtelenség a több, mint 3000 önkormányzattal szemben megfelelően megvalósítani, szüksé-

ges a regionális alközpontok – vagyis a megyei könyvtárak – bevonása e folyamatba.

A megyei könyvtárak szerepéről jelentős vita alakult ki a '90-es évek elején. A gyakorlatban ezek közül jónéhány városi könyvtári feladatok teljesítésére állt át, tehát szolgáltatásait elsősorban a helyben lévő lakosokra irányította, s nagyon sok megyei könyvtárban szinte teljesen leépítették az ún. hálózati-módszertani tevékenységet. E módszertani feladatkörben a tanácsi rendszer alapelvei szerint elsősorban az ellenőrzés dominált. A rendszerváltozás után szükséges volt újragondolni ezt a tevékenységet, s a **maximális önállóságot gyakorló önkormányzatokkal szemben csak a *szolgáltató* megyei könyvtár jelleget lehetett megfogalmazni.** A könyvtári törvény elfogadásával ez a vita egyértelműen lezárult, a törvényben előírt feladatokat minden megyei könyvtárnak végre kell hajtania. Ezek a feladatok abból az alapelvből vezethetők le, hogy a **megyei könyvtár gyűjteménye és infrastruktúrája a megye tulajdona, gyűjteményét úgy kell alakítani, hogy kiegészítse a megye területén működő települési könyvtárak állományát és szolgáltatásait** (a megyei könyvtár tehát nem szívésséget tesz pl. akkor, amikor gyűjteményéből könyvtárközi kölcsönzést biztosít, hanem alapfeladatát végzi).

A regionális szerepkörű könyvtár létrehozására (megtartására) természetesen alapvetően nem azért volt szükség, hogy a minisztérium és az önkormányzatok között létezzon egy, a gyakorlati munkát megkönnyítő „lépcsőfok”. Ez a feladatkör elsősorban – a bevezetőmben már említett – sajátosságából következik, hogy ti. a könyvtárak feladataikat csak rendszerben működve képesek ellátni. A központi „szerver” (a nemzeti könyvtár, az országos feladatkörű szakkönyvtárak, a Könyvtári Intézet, továbbá a központi szolgáltatásokat végző intézmények) és a „végpont” (a községi és a városi könyvtárak) között szükség van egy regionális szerepkörű „rendszergazdára”, amely ismeri a területén működő könyvtárak tevékenységét és lehetőségeit, s az adott régióban egyrészt közvetíti az országos központi szolgáltatásokat, másrészt a megye területére vonatkozó „központi” szolgáltatásokat biztosít.

Ezeknek a megyei szolgáltatásoknak a konkrét megjelenési formáit területenként a helyi viszonyok és lehetőségek ismeretében lehet meghatározni. Biztos vagyok abban – s ezt az eddigi gyakorlati példák is bizonyítják –, hogy jelentősen eltérő megvalósítási formákat kell kialakítani pl. a nagylélekszámú s egymástól távol lévő település-szerkezetű Hajdú-Biharban, mint a kislakosú, bokrosan elhelyezkedő település-szerkezetű Baranyában, vagy Zalában. A Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár ezt a feladatot képes ellátni saját munkatársaival, de minden bizonnyal nem véletlen, hogy Zalában pl. az ellátó rendszerek működtetését továbbra is a városi könyvtárak keretén belül végzik. Lehet így is, lehet úgy is, ez a **könyvtárhasználati jog biztosításában szerepet játszó felek megállapodásának kérdése, s nem lenne célszerű jogszabályban előírni bármely forma kötelezőségét.** Még bonyolultabb lesz a helyzet a már említett könyvtár-ellátási térkép elkészülte után, hiszen jelentős hangsúly-eltolódások keletkeznek majd az egyes megyei könyvtárak feladataiban, attól függően, hogy területükön hány település rendelkezik saját könyvtárral, s hány település lakosairól kell „központilag”, tehát megyei szinten, esetleg – megállapodás alapján – városi

könyvtárak bevonásával, illetve a már említett „egyéb” technikák kialakításával gondoskodni.

A törvényben rögzített feladatokat éppen ezért a lehető legtágabb formában fogalmazzuk meg. Ezek feltehetőleg alaposan ismertek az itt megjelentek előtt, tehát nem részletezem, viszont fontosnak tartom, hogy e témáról az érintettek részletes szakmai vitákat és tapasztalatcseréket folytassanak, illetve a szakajtóban jelenjenek meg közös gondolkodásra ösztönző írások, mint pl. Sonnevend Péter cikke a 3K tavalyi decemberi számában.

Ezeket a feladatokat a megyei könyvtárak csak akkor képesek ellátni, ha területükről teljeskörű helyismerettel rendelkeznek, s a települések vezetőivel és könyvtárosaival partnerkapcsolatot alakítanak ki. Ezt segíti elő például a helyi önkormányzatok könyvtári érdekeltség-növelő támogatását szabályozó 15/1998. MKM rendelet is. (Közbevetőleg jegyzem meg, hogy a rendelet módosítására – jogászok javaslatára – jelenleg nem kerül sor, az abban leírtak – pl. a határidők – érvényesek, s mivel a jegyzék még nem készült el – hasonlóan a tavalyi évhez – az adatközlő önkormányzatok részesülnek a támogatásból. Kérem, hogy minden érintett a rendelet alapján járjon el ebben az évben is.) E rendelet készítése során alapelvünk az volt, hogy ezt a támogatást minél nagyobb kör számára tegyük lehetővé. A tömeges támogatás lebonyolításához azonban megfelelő apparátusra van szükség. Választhattuk volna azt a megoldást is, hogy például felvesszünk még egy hivatalnokot a minisztériumba vagy bővítjük a Könyvtártudományi és Módszertani Központot. Hogy a tárgyévét megelőző állománygyarapítási adatok területenkénti összegyűjtésével a megyei könyvtárakat bíztuk meg, ezt elsősorban az indokolta, hogy növelni kívántuk a megyei könyvtárak presztízsét a települési önkormányzatok előtt. A rendelet ugyanis – a feladat-előírás mellett – lehetőséget ad a megyei könyvtárak számára, hogy az önkormányzatokkal párbeszédet kezdeményezzenek, hogy az adatbekéréssel egyidejűleg személyes, az adott települési könyvtár helyzetéről szóló tárgyalásokra is sort kerítsenek. S az a polgármester, amelyik azt látja, hogy egy központi támogatáshoz a megyei könyvtáron keresztül juthat csak hozzá, biztos, hogy készségesebben tárgyal a megyei könyvtár vezetőivel könyvtára egyéb kérdéseiről is.

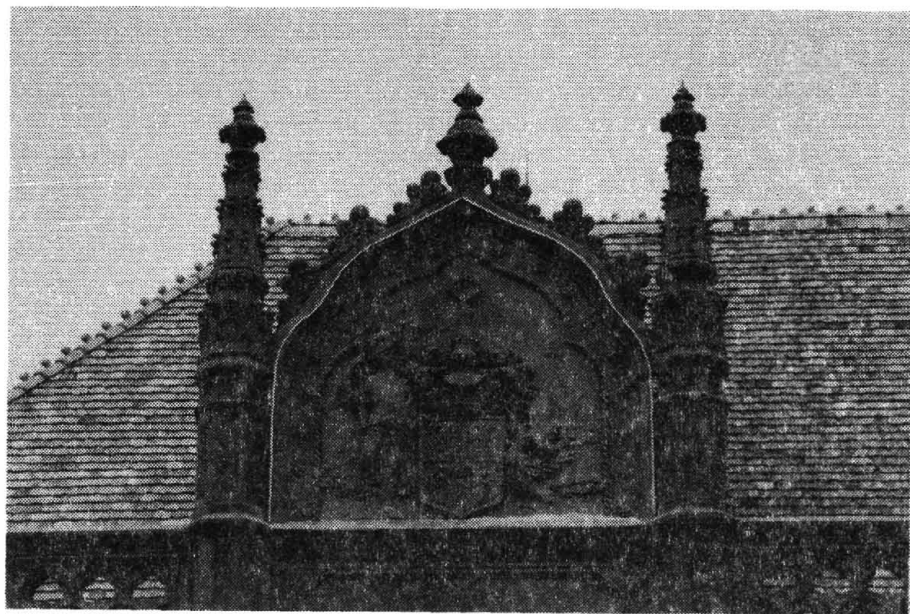
Megállapítható tehát, hogy az elmúlt évben „központi intézkedések” címen a könyvtári rendszer – s ezen belül az egyes megyei hálózatok – működtetéséhez szükséges szakmai fejlesztésekre (informatika, állománygyarapítás, ODR) a törvény alapján jelentős forrásokat sikerült biztosítanunk. Továbbá folyamatosan készülnek – az utóbbi félévben a minisztérium átszervezése miatt ugyan kissé lelassulva, de remélhetőleg ebben az évben gyorsabb ütemben – a törvény végrehajtását segítő jogszabályok (kötelese példány, érdekeltség-növelő támogatás, nyilvános könyvtárak jegyzéke, könyvtári szakemberek képzésének, továbbképzésének támogatása, szakértői névjegyzék újbóli szabályozása stb.). Nagy problémát jelent viszont – és ebben a minisztérium gyakorlatilag nagyon keveset tud segíteni – az egyes könyvtárak működtetési költségeinek előteremtése. Folyamatosan próbálkozunk viszont azzal, hogy a működési feltételek javítására (felújítás, eszközbeszerzés, berendezés stb.) felhasználható központi támogatási formákat (cél- és címzett támogatások, területfejlesztési alap) a könyvtárak számára is elérhetővé tegyük.

Bariczné Rózsa Mária

A megyei könyvtár mint a könyvtári együttműködés szervezője

Örömmel vettem a szervezők felkérését, hogy foglalkozzunk a megyei könyvtárak feladatrendszerével, kapcsolatrendszerével, a szükséges és a lehetséges tevékenységi formák feltérképezésével. Régóta foglalkoztat már ez a kérdés engem is, munkatársaimat is; az elmúlt években több oldalról is vizsgálat alá vettük ezt a problémát. Gondoljanak a dunántúli könyvtári felmérésre, melynek ez éppen egy külön fejezete volt; a soproni tanácskozássra, mely a közgyűjteményi együttműködéssel foglalkozott; a szolnokira, amely az önállóan szervezőkönyvtárak helyzetét és a nekik nyújtott szolgáltatásokat vagy a kaposvári konferenciára, mely az ellátórendszeri szolgáltatásokat elemezte. Most a Zala megyei könyvtár kapcsolatrendszerének és szolgáltatásainak rövid bemutatásával szeretném gazdagítani a példatárat – ennek egyes elemei nyilván ismertek a szakmai közvélemény előtt, de kerek egységbe foglalva talán még szolgálnak néhány tanulsággal.

Közhelynek számít már ugyan a könyvtáros szakmában, de kénytelen vagyok a kályhától, vagyis a rendszerváltozástól indulni – hogy miután a tanácsi rendszer 1990ben megszűnt létezni, vele a tanácsi könyvtári hálózat is légüres térbe került: az addigi jól működő, de hierarchikusan szervezett könyvtári együttműködési formák jogi, tehát létalapjukat veszítették el. Különösen igaz volt ez a megyei szerveződésekre és a megyei intézmények helyzetére, melyekkel a helyi önkormányzatok teljes önállóságát lehetővé tevő politika nem tudott mit kezdeni; sőt még ma sem tisztáztak az elképzelések a megye szerepének és feladatainak meghatározásáról. Folytak a viták a fenntartásról, feladatok áthárításáról, intézmények átadásáról – ezek jól ismertek Önök előtt is. A hezitálás azonban nemcsak a megyei könyvtárak létét fenyegette, hanem az azok szolgáltatásait igénybe vevő más intézmények, kisebb – elsősorban községi – könyvtárak működését is. Kollégáimmal – és itt hadd emeljem ki Bangó Béla és Baranyai György szerepét – 1991-ben arra a következtetésre jutottunk, hogy nem szabad veszni hagyni azt a kapcsolati-együttműködési tőkét, amit a 80-as évek végétől akár a kistelepülések ellátásába, akár a számítógépes információ-szolgáltatás kiépítésébe addig befektettünk. Ahhoz azonban, hogy a szolgáltatásainkat garantáltan működtethessük, biztosítani kellett a megyei könyvtár stabil működtetését. Ezért – megelőzve a kormány 20/1992. évi rendeletét is – már 1991 őszén kidolgoztuk a korábbi utasító megyei könyvtár helyébe lépő szolgáltató könyvtár alapelveit, melyben külön hangsúlyt kapott a kistelepülések ellátásának segítése. Ezeket a megyei könyvtári alapfeladatokat egy szabályos kétoldalú szerződésbe foglaltuk, és ezt egyrészt a megyei önkormányzat elnöke, másrészt a megye szinte minden polgármestere 1992 nyaráig aláírta. Ez képezi ma is működésünk alapját; az 1997. XCL. könyvtári törvény betűjének és szellemének is megfelel. (Ezt vette át a Veszprém megyei önkormányzat is.)

Erre a szerződésre támaszkodva további megállapodást kötöttünk öt városi könyvtárral a megye önkormányzati könyvtári hálózatának működtetésére, és ennek következtében ma Zala megyében minden községi könyvtárnak van egy felelőse, akár ellátórendszeri tag, akár önállóan szerzeményez. A városi könyvtárak hálózati munkáját a költségvetésünkben külön biztosított keretből támogatjuk – ez 1998-ban ötmillió forint volt; maguknak a városi könyvtáraknak pedig az alapszerződés és más, további megállapodások alapján segítünk szakmailag és anyagilag egyaránt. (Közös pályázatok, szolgáltatások stb.)

Ebbe a körbe tartozik a gyermekolvasók ellátását kiemelten támogató Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely létrehozása, melyre 1995 októberében került sor, külön alapító okirat aláírásával. A megyei könyvtári hálózatnak ezt a szerepvállalását az általános szakmai érveken kívül az is szükségessé tette, hogy Zala megyében 50 fölött van a kettős funkciójú könyvtárak száma, vagyis minden harmadik általános iskolában együtt kell végezni az iskolai és a közkönyvtári munkát. Ez fokozott figyelmet igényel mindkét oldalról, ezért a Gyermekkönyvtáros Műhely munkájában már nemcsak a megyei és városi könyvtárak gyermekkönyvtárosai, hanem a városi és városkörnyéki iskolák könyvtárosai és a megyei pedagógiai intézet is részt vesznek. A megyei könyvtár adja a Műhely ügyvezetőjét, itt szervezzük a továbbképzéseket, pályázatokat nyújtunk be rendezvényekre, illetve a dokumentumbázis bővítésére – ma már ez is része az Országos Dokumentumellátó Rendszerben folytatott tevékenységünknek.

Mint említettem, könyvtárunk már az 1980-as évek végétől kísérletezett az információ-szolgáltatás kibővítésével, a számítógépek lehetőségeinek kiaknázásával, az on-line és az off-line adatbázisok üzembe állításával. A telefonvonalak rossz minősége miatt először a helyben használható adatbázisok telepítésével értünk el sikereket = a hálózati szerződésre alapozva több szolgáltatóval is sike-

rült olyan megállapodást kötnünk, hogy nemcsak a megyei, hanem a Zalai Könyvtári Információs Rendszerbe társult városi könyvtárakban is üzemeltethetjük a megvásárolt közhasznú adatbázisokat, például a PRESSDOK-ot vagy a KARTOTÉK-ot. Elkezdtük ezenkívül a saját építésű adatbázisok készítését és szolgáltatását is: ebbe a körbe tartozik például a Zalai Hírlap sajtóreferáló vagy a zalaegerszegi könyvtárak időszaki kiadványait tartalmazó Folyóirat-adatbázis építése és szolgáltatása is.

Az információ-szolgáltatás feltételeinek megváltozását a telefonhálózat minőségének ugrásszerű javulása és egy világbanki pályázat szerencsés megnyerése tette lehetővé. Az 1995 novemberében kelt megállapodás alapján – melyet öt középiskola, két könyvtár, a megyei kórház és a megyei múzeum írt alá (később pedig csatlakozott hozzá számviteli főiskola, a levéltár, az egészségügyi főiskola és a lenti városi könyvtár – a megyei könyvtárban megkezdte működését a Nemzeti Információs Infrastruktúra Program HBONE-központja: ez – mint közismert – 24 órás, folyamatos használatot tesz lehetővé a csatlakozott partnerek számára, akik közül egyre többen – jelenleg 7-en – mikrohullámú kapcsolattal is rendelkeznek, tehát közvetlen telefonköltséget nem fizetnek. A HBONE szerződés alapján a megyei könyvtár működteti a központot, adja a rendszergazdát, a folyamatos felügyeletet, forrásokat szerez a működés költségeinek és a fejlesztéseknek a fedezetére.

A könyvtárnak természetesen nemcsak hálózati, módszertani és menedzselési feladatai vannak, hanem az olvasók kiszolgálásával is törődnie kell, tekintetbe véve természetesen működésének körülményeit: az olvasótábor összetételét és igényeit, a lehetséges partnerek bevonását a könyvtári munkába. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár természetes működési színtere elsődlegesen Zalaegerszeg, tehát itt kell a minél szélesebb körű együttműködést kialakítanunk. A városban több jelentős könyvtár is működik – ezek közül is kiemelkedik a József Attila Városi Könyvtár, mely százezres állomány, városi fiókhálózat, ezenkívül 68 észak-zalai települési könyvtár gazdája is.

A kilencvenes évek közepére szükségessé vált egy olyan átfogó megállapodás elkészítése, mely biztosítja mindkét intézmény számára, hogy erőforrásait a leghatékosabban használhassa fel – ezért kidolgoztunk egy együttműködési megállapodást, mely magába foglalta az addig már meglévő közös feladatokat is. Abban különbözik az önkormányzatok által állandóan citált – és semmit nem jelentő – lakosságáramos felosztástól, hogy ez a munkamegosztás a várost egy nagy szellemi közösségnek tekinti, iskoláival, főiskoláival, vállalataival és intézményeivel, és ezek figyelembevételével határozza meg a két könyvtár feladatait az igények kielégítésében. Ezt segíti elő a szerzeményezés összehangolása (pl. a városi könyvtár több populáris és gyermekirodalmat gyűjt, de nem vesz drága képzőművészeti albumokat vagy idegen nyelvű folyóiratokat; a város helyismereti irodalmát is a megyei könyvtár gyűjti), az iskolai ellátási körzetek kialakítása, a közös pályázatok, fejlesztések lebonyolítása; ezeket általában a megyei könyvtár kezeli. (Hamarosan az adatbázisainkat is lehet látni gép-gép kapcsolatban, ami még inkább elősegíti az olvasók tájékozódását és minél teljesebb értékű kiszolgálását.)

Ennek a megállapodásnak a keretében vetettünk számot azzal a jelenséggel is, amely a felsőoktatási könyvtári ellátásban alakult ki a kilencvenes évek köze-

pére – vagyis hogy megnőtt az oktatásban résztvevők száma, azonkívül gombamód szaporodtak a kihelyezett karok, tagozatok minden dokumentációs háttér nélkül. Ennek következtében alakult ki az a mai napig megoldatlan dokumentumhiány, amely a felsőoktatás egyik akut problémája. Helyben is jelentkezett mindez a probléma: nemcsak a hallgatók számának növekedésében, hanem két kihelyezett tagozat beindításában is. Ezért a városi könyvtárral kötött megállapodásunkat 1996 őszén kibővítettük a megyeszékhelyen működő más könyvtárakkal is, és újabb szerződéseket írtunk alá a főiskolai könyvtárakkal, a volt szakszervezeti, a pedagógiai intézet, majd pedig a megyei bíróság és a megyei kórház könyvtárával, melyben nemcsak a felsőoktatás, hanem általában a szakirodalmi ellátás igényeinek kielégítésére vállaltunk kölcsönös garanciákat. Tájékoztatjuk egymást a gyarapodásról, összehangoljuk a beszerzéseket: a közkönyvtárak az általánosan kötelező irodalomra, a szakkönyvtárak a profiljukba tartozó irodalomra fordítják a fő hangsúlyt. Az adatbázisokban való tájékozódás alapján valamilyen módon – átkölcsönzés, másolat, fax stb. – garantáljuk a szükséges dokumentumokhoz való hozzáférést is. A megállapodások alapján már több közös állományfejlesztési pályázatot is megnyertünk, s ezek lebonyolítását a megyei könyvtár végezte. Ide tartozik még, hogy a Zala Megyei Bírósággal egy külön megállapodást is kötöttünk – miután a két épület csak mintegy tíz méterre van egymástól, egy terminált helyeztünk el a bíróság könyvtárában, mely része a megyei könyvtár hálózatának, így szolgáltatásainkat ott helyben is igénybe vehetik.

Könyvtárunk természetesen nemcsak a többi könyvtárral, hanem – mint már korábban említettük – a megyei közgyűjteményekkel és közművelődési intézményekkel is szoros kapcsolatban áll. Részben a hazai és külföldi adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása – vagyis a HBONE-központ működtetése –, részben a tudományos tevékenység és az irodalmi, művészeti élet támogatása kapcsán. Könyvtárunk a gazdája például a közös szerkesztéssel működő Nevezetes Zalaiak adatbázisnak, mely az Interneten is elérhető, illetve három-négy évenként nyomtatott lexikonként is megjelenik. Ugyancsak könyvtárunkban működik – Nádas Péter íróval kötött megállapodás alapján – a Nádas Gyűjtemény, mely az író műveit, azok fordításait, kéziratait és egyéb anyagokat gyűjt, továbbá – ugyancsak az Interneten is hozzáférhető módon – készíti az író bibliográfiáját. A Keresztury Tudományos Gyűjteménnyel kötött megállapodás alapján készítjük Keresztury Dezső életművének bibliográfiáját, melyet hamarosan szintén az Interneten is hozzáférhetővé teszünk. A Zalaegerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány megbízásából – melynek pénzügyeit ugyancsak könyvtárunk kezeli – adjuk ki a Vadamosi Füzetek című irodalmi sorozatot, mely a kortárs irodalomnak egy apró, de egyre inkább számon tartott vállalkozása lett.

Tisztelt Kollégák, röviden ezekben lehetett összefoglalni könyvtárunk feladat-és kapcsolattrendszerét. Nem beszéltem ugyan mindenről, de talán sikerült felvázolnom egy sokoldalúan szolgáltató, a művelődés számtalan területén jelen lévő, a kor szükségleteivel számoló intézmény képét. Természetesen nem vagyunk valami különleges rezervátum – alanyai és alakítói vagyunk annak a dinamikus fejlődésnek, amely ma az egész könyvtári rendszert jellemzi: megkockáztatom, hogy a művelődés s a kultúráközvetítés különböző ágazatai közül ma talán a könyvtári

rendszer a leginkább összefogott, s a leginkább képes a maga eszközeivel a művelődési lehetőségeket a legszélesebb rétegekig eljuttatni; ily módon a demokrácia letéteményese is. Ebben a teremtő és közvetítő folyamatban játszanak ma egyre nagyobb szerepet a megyei könyvtárak – segítsük hát egymást ebben a munkában.

Kiss Gábor

Regionalitás a helyismeretben

Mindjárt az elején egy kicsit bővítenem kell a címet, hiszen a regionalitás fogalmába beleérttem a kistérségi együttműködési formákat is.

Miért van szükség arra, hogy a regionalitásról is szó essék a helyismereti munka kapcsán? Főleg akkor, amikor a helyismereti munka „hely” szava meglehetősen ellentétes ezzel a kifejezéssel. Azt hiszem, nemcsak a ma egyre divatosabbá váló térségi szemlélet indokolja ezt a témaválasztást, hanem az is, hogy a helyismereti munka bizonyos mértékig belemerevedett a közigazgatási határok által megszabott helységek irodalmának figyelésébe. Nagyon kevés az olyanfajta helyismereti tevékenység, mint amelyet pl. itt a Balaton partján folytatnak, ahol a Balaton végeredményben egységes régióként kerülhet föltárássra, függetlenül attól, hogy ez melyik megye érdeklődési körébe tartozik. A legáltalánosabb az a szemlélet, amely kifejezetten 1-1 megye vagy 1-1 helység határai által körülvelt területrészt problémáival foglalkozik. Ennek a képe él a helyismereti gyűjtőmunkát végző munkatársban, erre figyel oda, és ha beletekintünk a különböző bibliográfiákba, az egész visszakeresésünk is ezen nyugszik. Azt mondhatjuk tehát, hogy a helyismereti munka túlságosan is belemerevedett az egyes településekkel foglalkozó irodalom gyűjtésébe és föltárássába. Ez meg is látszik a helytörténeti, honismereti munkával foglalkozók által írott dolgozatokban, tanulmányokban, ugyanis ezekben viszonylag nagyon kevés kitekintést találunk a települést környező vidék, országrész viszonyaira, történetére. Holott látnunk kell azt, hogy a közvetlen környezet rendkívüli mértékben befolyásolja egy-egy település életét, és ezek története nem választható el egy nagyobb országrész, esetleg az egész ország történetétől.

Voltak olyan elképzelések, hogy fölösleges országtörténetet írni, elegendő egy-egy résznek, egy-egy területnek a történetét megírni, és ebből össze fog állni az egész ország története. Ha azonban komolyabban belegondolunk, látnunk kell azt, hogy az ilyen mozaikkockákból történő építkezés nem fog kiadni egy összefüggő képet. Képünk töredezett lesz, a kövecskék nem illeszkednek egymás mellé, és nincsenek tekintettel a szomszéd mozaik színére, formájára. Vagyis nincs meg a közvetlen szerves összeköttetés az egyes települések, vidékek, régiók, az egyes országrészek között. Nyilván ez a gyakorlatlan kutatóknak a dolgozataiban jelentkezik elsősorban, hiszen az igazi tudományos eredmények mindig regionális szemléletet tételeznek föl.

Elnézést kérek, hogy elsősorban helyi, tehát szegedi, illetve Szeged környéki példákkal fogok élni, hiszen viszonylag kevés idő állt rendelkezésemre ahhoz,

hogy ezt az összefoglalót elkészíthessem, és benne lévén egy másik nagy munkában, nem volt módom és lehetőségem olyan példákat keresni, amelyek az egész ország területét lefednék. Szegeddel kapcsolatban hadd utaljak arra, hogy a város egészen a trianoni béke végrehajtásáig egy hatalmas alföldi terület természetes szellemi, kereskedelmi központja volt, és ennek megfelelően alakult mindenféle kapcsolatrendszere. Szegedet önmagában aligha lehet vizsgálni: mindig azt kell megnéznünk, vajon miért alakultak úgy a dolgok a szegedi történelemben, ahogy alakultak, mik voltak azok a külső hatások, amelyek az őt környező vidéket érték, mik voltak azok a szerepek, amelyeket a környező vidék szinte ráruházott erre a városra.

Könyvtári szempontból jól megfogható példa a nyomdatörténet. Amikor Szeged és Szabadka testvérvárosi kapcsolatát, illetve a két könyvtár együttműködését vizsgáltuk, rögtön szembe tűnt, hogy a két könyvtár bibliográfiai kutatásai nem lehetnek meg egymás anyagának átnézése nélkül. Hiszen 1801-ben telepedett le Grün Orbán Szegeden, és ekkor nyitotta meg nyomdáját, amelyik éppen Szeged ilyen központi szerepköre révén az egész környék nyomdai ellátását biztosította. Így a 19. század első felében, pontosan 1844-ig, Bittermann Károly nyomdász szabadkai megtelepedéséig megjelent szabadkai kiadványok majdnem mind Szegeden készültek.

A másik fontos régió-rajzoló tényező Szeged népének kirajzása. Ez a kirajzás nemcsak a város közvetlen környékét érintette, hanem jóval távolabbra, a Délvidékre is lenyúlt. Jól igazolják ezt Bálint Sándor kutatásai, aki „Szögedi nemzet” címen háromkötetes hatalmas monográfiában írta meg a szegedi nagytáj népéletét. És hadd hangsúlyozzam ennek az alcímnek „nagytáj” szavát. A nagytáj azt tükrözi, hogy Szeged nem vizsgálható csak a közigazgatási határokon belül maradt népesség vonatkozásában, hanem ki kell tekinteni messze-messze a városhatáron kívül ahhoz, hogy olyan értékelhető képet kapjunk, amely nemcsak a város jelenlegi helyzetéről, hanem múltjáról is autentikus képet rajzol. Ez a monográfia a 70-es években készült, tehát nem mondhatjuk azt, hogy a regionális szemlélet korunk terméke volna. De ha megnézzük a város és a Somogyi-könyvtár kiadásában megjelent „Szeged története” c. 4 kötetes nagy monográfiát, ebből is ugyanaz a kép rajzolódik ki: nem írható meg egy város története anélkül, hogy ne íránk meg környékének, régiójának történetét, hogy ne lennénk folyamatosan tekintettel az ország, sőt Közép-Európa történetére. Hiszen azok a bizonyos közlekedési útvonalak, amelyek egy-egy várost kereskedővárossá tesznek, a történeti események függvényében élnek, ill. halnak el. Nem véletlen Szegednek az erőteljes fejlődése, és nem véletlen, hogy ugyanakkor a szomszédos nagyváros, Hódmezővásárhely, amely szintén egy ilyen kereskedelmi útvonal mentén feküdt, ennek az útnak a megszűnésével lényegében kiesett abból a fejlődési vonalból, amelyik a kereskedelem, az áthaladó áruforgalom révén jelentősebb városiasodást eredményezhetett volna.

De hadd mondjak egy kicsit távolabbi példát! A Korompainé szerkesztette Hajdú-Bihar megye sajtóbibliográfiája, amelyet megjelenésekor recenzáltam, ugyancsak figyelembe vette a történeti idők változásait, kitekintett a ma Romániához tartozó Bihar vármegye településeire is, nem hagyta figyelmen kívül azt a szoros szellemi kontaktust, amely e táj különböző városait, településeit, térségeit egyetlen nagy egységbe, akár szellemi, de akár gazdasági egységbe ötvözi. A

kötet szerkesztője jól látta azt, hogy a mai Hajdú-Bihar megye sajtóbibliográfiája nem nélkülözheti azokat a periodikákat, amelyek ugyan nem a jelenlegi területen, de azzal szoros összeköttetésben, Bihar vármegye területén jelentek meg. Gondolok itt pl. Nagyváradra vagy Nagyszalontára, amelyeknek a kihagyása halatlannal fontos anyagtól fosztotta volna meg ezt a sajtóbibliográfiát.

Ezekről talán fölösleges már tovább szólni, inkább a jelenlegi állapot fölvezetésére fordítom a figyelmet.

A regionális kötelezpéldány-szolgáltatás már évekkel ezelőtt megteremtette annak a lehetőségét, hogy bizonyos nagyobb tájegységek könyvtárai együttműködjenek. Sajnos azt kell mondanom, hogy ez az együttműködés csak részben valósult meg regionális keretekben. A kötelezpéldány-szolgáltatás bizonyos tematikus részei ugyan egy-egy nagyobb könyvtárhoz kerültek, azonban a helyismereti, helytörténeti vonatkozású dokumentumokat mindegyik könyvtár megküldte az arra illetékes könyvtárnak. Tehát a nevében és mondjuk a könyvtárközi szolgáltatásban elvileg regionális szolgáltatás volt, a helyismeret vonatkozásában azonban soha nem vált regionálissá, hanem mindig csak legfőljebb annyiban érintette a regionalitást, hogy megküldtük egymásnak azokat az anyagokat, amelyek nem a mi könyvtárunkra vonatkoztak, hanem egy másik terület könyvtárát érintették.

A regionális szemlélet azért nem teljesen idegen a könyvtárosoktól. Különösen érvényes ez Veszprémben, hiszen a Veszprémi Akadémiai Bizottság már eddig is jelentős erőfeszítéseket tett, hogy a működési területén levő szellemi és gazdasági folyamatok közös rugóit igyekezzen kielemezni. Ennek nagyon jó példája volt az a könyvtári fölmérés, amelyet konferencia is értékel, ill. amely aztán Tanulmányok a Dunántúl amely nyilvános könyvtárai struktúrájáról címmel megjelent a 3K 1997. évi különszámaként is.

A helyismereti munkához még közelebb álló volt az a kutatás, amelyik a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Alföldi Intézetében, Kecskeméten szerveződött meg. E munkát Csatóry Bálint menedzselte, aki Lisztes László nyugalmazott könyvtárigazgatót kérte meg arra, hogy szervezze meg az alföldi tájra vonatkozó irodalom összegyűjtését Bács, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest megye részvételével. A Nagyalföld Alapítvány segítségével valóban létrejött ez az együttműködés, és 1995-ben megjelent egy olyan bibliográfia, amely az „1000 írás az Alföldről” címet viselve az alföldi nagytájra vonatkozó irodalmat igyekszik összegyűjteni. E munka nem szűnt meg, az Alföldi tanulmányok 1997. évi kötetében megjelent a bibliográfia 1995. évi ciklusa Könyvek az Alföldről címmel, és remélhetőleg további folytatása is következik.

Ugyancsak érdekes az elmúlt esztendőben kapott megkeresés a Pécsi Akadémiai Bizottságtól, hogy a Csongrád megyei helyi lapokban megjelent, régióval, regionális munkával, regionális kapcsolatokkal foglalkozó cikkekről állítsunk össze bibliográfiát, amelyből aztán kutatóik néhány cikkmásolatot kértek is. Ez is azt mutatja, hogy folynak ilyen regionális bibliográfiai kutatások, és e kutatások legfontosabb szervezői éppen a vidéki akadémiai bizottságok.

Nyilván eléggendő csak utalnom arra, hogy már évek óta probléma a magyar közigazgatásban a megyék szerepe. Az új kormány még élesebben fölvetette a megoldás szükségességét, hiszen az európai uniós csatlakozásnak is egyik alap-

feltétele, hogy ne ilyen széttöredezett közigazgatási rendszerben dolgozzon az ország. Ezzel multhatatlanul fölmerül a megyei könyvtár szerepköre vagy szerepkörének esetleges módosulása is. Mielőtt azonban erre gondolnánk vessünk egy pillantást az új kulturális törvényre.

E törvény a 65. § (2) bekezdés b) és c) pontjában minden települési könyvtár számára előírja közhasznú információs szolgáltatás nyújtását és helyismereti információk és dokumentumok gyűjtését. Ez egyben azt is jelenti, hogy a megyei könyvtár a helyismereti munkájában nagyobb mozgásteret nyer, hiszen nem kell minden egyes településére nagyon odafigyelni és minden hozzáférhető anyagot fölgyjűteni, mert mondhatja azt, hogy az adott település könyvtárának ez ugyanúgy kötelessége, sőt még inkább kötelessége, hiszen a használat szempontjából ott fogják elsősorban igénybe venni ezeket az információkat. Következésképpen bizonyos speciálisan helyi információk gyűjtéséről a megyei könyvtár a továbbiakban lemondhat. Ezt erősíti az a tapasztalat, hogy a városi könyvtárak már korábban is jóval megelőzték ilyen tekintetben korukat, hiszen ráérezve a helyi szükségletre komolyan gyűjtötték a helyismereti, helytörténeti tartalmú információkat, ezeket nagyon jól rendszerezték. Bibliográfiai publikációs tevékenységüket tekintve szinte még fejlettebbek, mint a megyei könyvtári szolgáltatások. Kitűnő helyismereti munka folyik megyékben pl. Csongrádon, Hódmezővásárhelyen, Makón vagy Szentesen, de szigorúan a Dunántúlon maradvá említhetném akár a körmendi, akár a pápai, akár a soproni helyismereti munkát, amelyek mind olyan példaértékűek, hogy lényegében szinte fölöslegessé teszik az e városokkal foglalkozó konkrét anyagok gyűjtését a megyei könyvtáron belül.

A számítógépes hálózatok kiépülésével pedig nincs akadálya egy virtuális helyismereti gyűjtemény létrehozásának. A megyei könyvtár természetesen továbbra sem mondhat le a megye településeivel foglalkozó monografikus munkák beszerzéséről. De bátran megoszthatja a magas szintű helyismereti tevékenységet folytató települési könyvtárakkal a részdokumentumok föltárását és rendszerezését.

Miről beszélek? Arról, hogy fölösleges a munkát kettőznünk, vagyis a megyei könyvtáraknak új szerepet keresve inkább arra kellene törekedni, hogy az olyan kistélepülések irodalmával foglalkozzanak csak, amelyek saját maguk ezt nem tudják megtenni, már csak a szükséges dokumentumbázis hiánya miatt sem. A másik föladat lehetne viszont a kistérségek, a nagyobb tájegységek, sőt a megyén túlnyúló területegységek irodalmának összegyűjtése. Ma már nagyon sok ilyen szemléletű anyag akad a sajtóban, ill. a különböző médiában, amelynek a fölgyjűtése a jelen körülmények között elég nehézkesen folyik, hiszen a helyismereti munkánk elsősorban helységnevekre van kihegyezve, s miután az effajta információk nem határolhatók körül pontosan a helységek megnevezésével, ezért bizony néha elsikkadnak gyűjtőmunkánk folyamán. Holott a mai közigazgatási, gazdasági és egyéb kutatások számára ezek egyre nélkülözhetetlenebbé válnak.

A helyismereti gyűjtésben eddig két típusú anyagot különböztettünk meg: a szinkron, ill. a diakron anyagot. A szinkron anyagra azt mondtuk, hogy legcélyszerűbb eseménynaptárakba összegyűjteni, míg a diakronikus szemléletmódú anyagot bibliográfiákba rögzítettük. Ezek a bibliográfiák, ill. ezek az eseménynaptárak döntően a helységnevek sorrendjében adták az anyagot, ill. a legfonto-

sabb föltárási szempontjuk az volt, hogy mely településen történt az esemény. Ehhez képest a regionális anyagok egy kicsit mások. Lehetnek természetesen diakronikusak, hiszen szólhatnak arról, hogy egy területrész hogyan működött együtt a történelem folyamán, lehet szinkron leírás is, egyes ma élő gazdasági együttműködési formáknak a leírása. De az effajta anyaggyűjtésből az eseménynaptáros rész szinte teljes mértékben kiesik. Egy város- vagy községtörténet szempontjából az eseménytörténet is fontos, de regionális szempontból ez csak esetleges vagy teljesen mellékes. A regionális szemléletben a diakronikus és a szinkronikus szemléletmód bizonyos mértékig összemosódik. A diakronikus szemléletmódnak akkor van szerepe, amikor a mai életben vágyott együttműködést próbáljuk meg megfogalmazni, éppen azoknak a példáknak alapján, amelyek már a múltban, a történelem folyamán megtörténtek vagy épp a múltban nem történtek meg, de ezért volna kívánatos, hogy ma megtörténjenek. Ez természetesen a bibliográfus, az anyaggyűjtő számára elég komoly nehézséget okoz, hiszen kevésbé megfogható ennek az anyagnak a jellege, mert sem az esemény oldaláról, sem a helységnevé oldaláról nem tudom megragadni, hanem szinte kisiklik a kezem közül. Az ilyen típusú anyagnak a rendszerbe építése bizony semmiképpen nem könnyű, másfajta hozzáállást, másfajta szemléletmódot tételez föl, mint eddig az esemény-, illetőleg a helységközpontúság szokása.

Ám éppen ezáltal nyílik új út a megyei könyvtárak helyismereti gyűjteményei előtt, amelyek így tudnak túllépni a szűk történeti szemléleten, és lesznek képesek egyre nagyobb segítségére lenni a közigazgatási, a gazdasági, illetőleg a nemzetközi együttműködést szorgalmazó szakembereknek.

Gyuris György

Aktuális kérdések a jogalkotásban és a jogalkalmazásban

A könyvtári törvény (1997. évi CXL. törvény) elfogadásával megkezdődött a könyvtárak és a könyvtári tevékenység szabályozásának új korszaka. Ez a törvény a korábbi szabályozáshoz képest megváltoztatta a kiindulópontot, formailag az *alapszabály törvényi szintre került, tartalmilag pedig pótolta* – a korábban mindig hiányolt – *finanszírozási kérdések rendezését*. Ez az új kiindulópont meghatározta a törvényben olvasható szabályokat, és egyértelműen meghatározza a továbbiakat is.

A könyvtári törvény elsősorban a nyilvános könyvtári ellátás rendszerét szabályozza, meghatározza a nyilvános könyvtárak körét, és ezzel eleget tesz az államháztartás azon igényének is, hogy szaktörvényként körülhatárolja az állami feladatvállalás mértékét. Korábban a könyvtári tvr. a rendszer finanszírozásáról nem rendelkezett, pénz helyett a jog eszközével igyekezett működtetni azt. Az állami berendezkedés azonban – mint kiderült – már a nyolcvanas években sem garantálta a működés hátterét. Egyre inkább érvényesült a viszonyok – egyáltalán nem mindig megvetendő – érdekek mentén való szerveződése. Így a megfe-

lelő finanszírozás hiányában, az állami garancia eltűnésével maga a könyvtári rendszer maradt megalapozatlanul, és vált csupán a szakmai tisztesség függvényévé. Hosszú távon ez a helyzet nyilvánvalóan nem volt tartható. Minthogy a könyvtári törvény anyagi forrásokat is biztosított a nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetéséhez, ezzel megszűnt az említett joghézag.

Ha a rendszer működtethető, akkor fölerősödik a másik fő kérdés, a *könyvtárak fenntartásának* problémája. A törvény ezt a kérdést reálisan, a valós érdekek figyelembevételével szabályozta oly módon, hogy egyértelműen kimondta a fenntartó feladataként a könyvtári feladatok ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítását. Ez olyan szabály, amely talán megmosolyogható, hiszen miért kell előírni azt, hogy a fenntartó fenntartsa a könyvtárát. A kodifikációs bizottságban úgy ítéltük meg, hogy bizony szükséges és ideje végre kimondani ezt is. Bár mielőbb jelentőségét veszítené ez a szabály!

A jogalkotás kérdései

A rend kedvéért álljanak itt a már 1998-ban *megjelent jogszabályok*: a 60/1998. (III.27.) Korm. rendelet a sajtótermékek kötelespéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról, valamint a 15/1998. (III.31.) MKM rendelet a helyi önkormányzatok könyvtári és közművelődési érdekeltiségnövelő támogatásáról.

Bár nem jogszabály, de ismerete fontos: elkészült a tájékoztató a Kormány részére a millenniumi megemlékezések informatikai programjaként megvalósuló országos könyvtári, múzeumi, levéltári és közművelődési információs hálózat fejlesztéséről és a Neumann János Multimédia Központ és Digitális Könyvtárról. A kicsit hosszadalmas cím mögött a *könyvtárak országos telematikai fejlesztésének koncepciója* olvasható.

Az új kormány megalakulása *változást hozott az irányításban*, hiszen megszűnt a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, és új minisztériumként jött létre a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Oktatási Minisztérium. Ennek jogi következményeként megjelent a 161/1998. (IX.30.) Korm. rendelet a nemzeti kulturális örökség miniszterének feladat- és hatásköréről. Könyvtári szempontból kiemelkedő jelentőségű a 2. § (5) bekezdése: A miniszter ellátja a *könyvtári tevékenység és a nyilvános könyvtárak ágazati irányítását*, a nyilvános könyvtári ellátás érdekében országos dokumentum-ellátási rendszert alakít ki. Ez a rendelkezés tükrözi a könyvtári törvény hatályát kiterjesztő szabályokat, nevezetesen azt, hogy a könyvtári tevékenységről és a könyvtári alkalmazottakról szóló szabályok vonatkoznak a nem nyilvános könyvtárakra is, továbbá a könyvtári dokumentumok védelmével és nyilvántartásával kapcsolatosan a törvény hatálya kiterjed azokra a nem nyilvános könyvtárakra is, amelyeknek állománya a nemzeti és egyetemes kulturális örökség része. Az ágazati irányításért felelős miniszter hatásköre minden fontos könyvtári téma szabályozására általánosan kiterjed.

A könyvtári törvény 100. §-a sok jogalkotási feladatot nevesített, de felsorolás nélkül is tudjuk, hogy a törvényt követően minden témát újra végig kell gondolni, mi igényel szabályozást, mit kell megszüntetni, mit kell valamilyen mértékben módosítani. Ennek megvalósítása áll előttünk.

A törvény előkészítése jó bizonyosságot adott a könyvtári szakmai szervezetekkel való együttműködés fontosságára. *A könyvtári terület jogszabályainak érvényesülését nem az esetlegesen kilátásba helyezett szankció garantálja, hanem a célszerűség belátásán alapuló önkéntes jogkövetés.* Szerencsére a könyvtári szakma társadalmi szervezetei kellő rétegzettséggel képesek megjeleníteni a különböző szakmai érdekeket, véleményeket, ez a differenciáltság előnye. A lehetséges szakmai konszenzus kialakítására tehát fennáll a lehetőség, dönteni azonban végül természetesen a jogalkotásért felelősnek kell. *A szakmai egyeztetés kialakult rendje eddig jól szolgálta a jogszabályok megalapozását, szükség szerint ez a rend természetesen változtatható.*

Előkészítés alatt álló jogszabályok

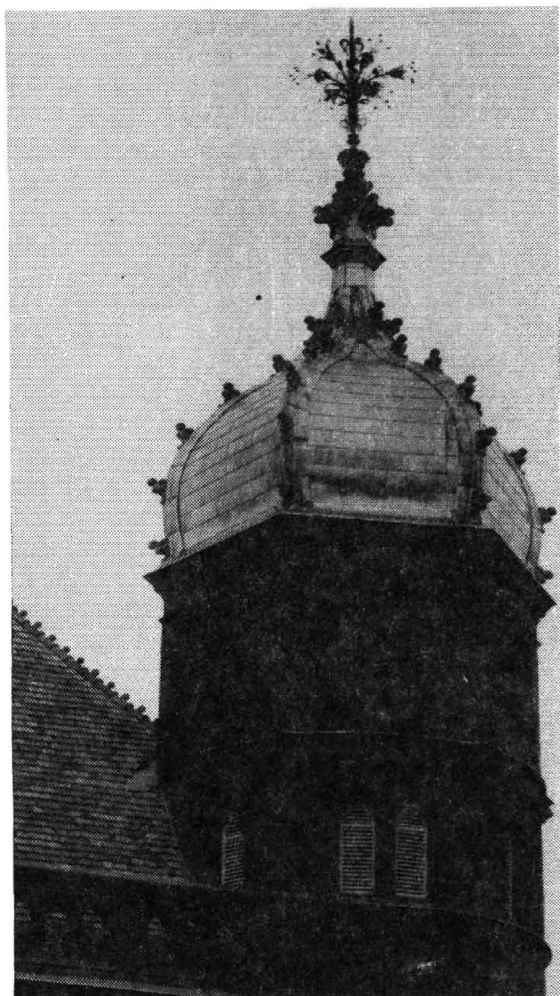
Egy kivételével a jogalkotási folyamat minden lépcsőjét végigjárta már a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló kormányrendelet tervezete. Egy lépcső van csak hátra, az utolsó, amikor a kormányúléseken elfogadják a rendeletet. E jogszabály hatása nem csupán egy formálisan vezetett jegyzék lesz, hanem a könyvtárak jogi státusának rendezése. Sok helyütt ez a jogi státus igen sok kívánnivalót hagy maga után, a jegyzékre azonban csak az a könyvtár kerül majd, amelynek fenntartója jogszerű okiratot tud benyújtani. A törvény által nyilvánosnak minősített könyvtárak körében ez kötelező lesz.

Elkészült a *Könyvtári Intézetéről szóló miniszteri rendelet* tervezete, azonban a jogszabályt megalapozó, az Intézet jogállását illető szakmai konszenzus – úgy tűnik – felbomlott. Ebben további egyeztetés szükséges, egyelőre még kérdés, hogy melyik megoldás kerül majd a jogszabályba, önálló lesz-e az új intézmény vagy az OSZK része.

A jogszabály koncepciójának szakmai egyeztetésén vagyunk túl az *Országos Könyvtári Kuratórium* témájában, most a jogszabály tervezetének előkészítésén dolgozunk.

Több változat készült korábban a *könyvtárhasználók kedvezményeiről* szóló kormányrendeletre, hiszen újabb kedvezményezettekre bárki tud javaslatot tenni. De miből fedezzük a kedvezményeket? Abból indultunk ki, hogy a könyvtárak teherviselésének mértékét a törvény meghatározta, ezen túlmenő kedvezményeket csak a fedezet biztosításával lehet nyújtani. Megkerestük a kérdéssel az érintett tárcákat: az Oktatási, Honvédelmi, Szociális és Családügyi Minisztériumokat, hogy ők kívánnak-e élni a könyvtárhasználati kedvezmény nyújtásának lehetőségével, és milyen forrás biztosításával teszik ezt. *Kérdés* a tizenhat éven felüli diákok, a sorkatonák, a munkanélküliek és a pedagógusok könyvtárhasználati kedvezménye, a kedvezmény igénybevételenek módja. A javaslatokat már elküldték, most dolgozunk a jogszabály-tervezet kialakításán.

Sürgössé vált a *könyvtári szakértői engedélyek* kiadását szabályozó jogszabály módosítása, mert a könyvtári törvény több témában előírja a szakértő alkalmazásának kötelezettségét, a szakértőkről szóló jogszabály azonban jelen formájában nem alkalmas a szükséges témákban szakértői kör biztosítására. Ma csak általános könyvtári szakértői engedély adható ki, de ki ért valóban minden

könyvtári témához szakértő módon? A jogszabály módosításának tervezete elkészült, szakmai egyeztetés előtt áll.

Nagyon sürgős a *könyvtárakra vonatkozó szakfelügyelet* kidolgozása, mert minden területen tapasztalható a kellő és szakszerű ellenőrzés hiánya. Nem kétséges a jogszabály nyomán létrejövő szakfelügyelet szükségessége, kérdés azonban a módja. Készül a jogszabály koncepciója.

Legnagyobb súlyú feladatunk azonban a fentiek mellett a könyvtári ellátás rendszerében meghatározó jelentőségű *Országos Dokumentum-ellátási Rendszer* (a továbbiakban: ODR) működésének előkészítése, amelynek célja az, hogy a könyvtárhasználó az általa használt könyvtáron keresztül hozzájusson a könyvtári rendszerben meglévő dokumentumokhoz.

A törvény előírja az ODR kialakításának feladatát és az erről szóló kormányrendelet kiadását is. Az ODR létrehozása azonban elsősorban nem a jogi szabá-

lyozás kérdése, jóllehet ez is szükséges eszköz. Az ODR kialakítása már 1998-ban elkezdődött, az ODR munkabizottság kezdte meg tevékenységét elsőként, tagjai a szakmai szervezetek képviselői, illetve meghívott szakértők. Közreműködésükkel történt meg 1998-ban az ODR céljára biztosított források elosztása, a munkabizottság mondta ki, hogy a 16-ról 6-ra csökkent kötelezpéldányok célja ezentúl az ODR működése is, és elkészült az ODR tervezett működésének leírása is. Bár az ODR kialakítására vannak külföldi példák, a hazai megoldás kimunkálása nem kis feladat; motorja az lehet, hogy ma a jogi, a technikai és az anyagi lehetőség egyszerre fennáll. Az ODR-ről szóló jogszabály előkészítése szorosan összefügg az ODR működési rendjével, hiszen ettől függ annak eldöntése, hogy mely kérdéseket kell jogszabályban rendezni, melyeket nem. A jogszabály tartalma több témában már kialakult, de még nagyon sok az eldöntendő kérdés, amely kidolgozásra vár.

Elkészült a miniszteri rendelet a *szervezett képzésről és továbbképzésről*, amelyet az sürgetett, hogy a könyvtári törvény szerint 1999. január elsejétől életbe lépett volna a törvény hatálya alá tartozó intézményekben a teljes munkaidőben foglalkoztatott szakemberek szervezett képzésben való részvételének 7 évenkénti kötelezettsége és ennek támogatása. A jogszabály tervezése sok kérdést vetett föl: a törvény kiterjesztő hatályú szabálya alapján valóban kiterjedjen-e minden könyvtár szakembereire ez a kötelezettség; milyen képzésben való részvételt lehessen támogatni; mi lesz a részfoglalkozásuk továbbképzésével; milyen legyen a könyvtárosok továbbképzése stb. A jogszabálytervezet nemcsak a könyvtárosokra vonatkozott, sőt nem is a könyvtári területen történt az előkészítés nagy része, így sok problémát és gondot jelentett az, hogy a tervezet számunkra is alkalmazható legyen. Minthogy közben az 1999. évi költségvetési törvény elhalasztotta a szervezett képzésben való részvétel kötelezettségének bevezetését, véleményem szerint még ma sem késő újragondolni a téma szabályozását, szerintem célszerű lenne külön szabályozni a szervezett képzésben való részvétel támogatását és a továbbképzés szakmai rendszerét és követelményeit.

A jogalkalmazás kérdései

A törvény megjelenése óta gyakran tapasztalom, hogy sok könyvtáros várja a törvény végrehajtási rendeletének megjelenését. A törvény előkészítése során a kodifikációs bizottságban is többször gondoltuk úgy, hogy a tárgyalt téma részletes szabályozását majd a végrehajtási rendeletben kell megoldanunk. Az előkészítés folyamatában azonban úgy alakult a törvény szövege, hogy szükségtelenné vált az általános, paragrafusonkénti értelmező, magyarázó szöveget tartalmazó végrehajtási rendelet. A törvény szabályai sok témában önállóan megállják a helyüket, alkalmazásukhoz nincs szükség mankóra. Ilyen szabályok például a nyilvános könyvtár alapkövetelményei és alapfeladatai, a könyvtárhasználatra vonatkozó szabályok.

Fel lehet tenni a jogalkalmazás kérdéseit:

Megfelel-e a könyvtár a nyilvános könyvtári alapkövetelményeknek? Ha igen, akkor jó, ha nem, ki kell dolgozni a terveket arra, hogy hogyan lehet megfelelővé tenni. Mindenki által használható-e a könyvtár (mozgáskorlátozottak, kismamák

gyerekkocsival; vagy: a könyvtárhasználati szabályzat szerint nem helyi lakos is beiratkozhat-e)? Erdemes végiggondolni a feltehető kérdésekre adható válaszokat!

A felhasználók többsége számára megfelelő időpontban tart-e nyitva a könyvtár? Mikor vizsgálta utoljára a könyvtár a felhasználók igényeit ebből a szempontból? Ne intézzük el kézenfekvő válaszokkal. Igaz, hogy nincs pénz a műszakpótlékra, az esti, a hétfői nyitvatartásra, de ha vizsgálattal igazolhatók az igények, akkor erről a fenntartónak kell döntenie. Vagy biztosítja a feltételeket, vagy vállalja, hogy nem tudja az igényeknek megfelelően biztosítani a könyvtár nyitvatartását.

Valóban ellátja-e a könyvtár a nyilvános könyvtár törvényes alapfeladatait?

Nyilatkozatban közzétette-e fő céljait? Új szabály ez a törvényben, tájékozódni kell, hogy mi is az a küldetésnyilatkozat. Valóban nem csupán egy nyilatkozat jó megfogalmazása a feladat. A stratégiai tervezés című szakirodalmi szemle szerint az átfogó cél meghatározása a *stratégiai tervezés* egyik fő eleme. „A stratégiai tervezéskor a következő fő elemeket kell meghatározni: jövőkép (vision), átfogó cél (mission), alapvető célok (objectives), kulcsfontosságú területek (key result areas), irányvonalak (goals). A *jövőkép* annak meghatározása, hogy a jövőben hová kíván eljutni a könyvtár. Absztrakt, idealisztikus, inspiráló, hosszú távú elképzelés. Az *átfogó cél* arra ad választ, hogy mi a szerepe, mi a küldetése a könyvtárnak, miért van rá szükség. Az átfogó cél mindig konkrét, realiztikus, egy-egy intézményre szabott. Általában 3-5 évre szól.” Ennek ismeretében tehát csak akkor lehet jó küldetésnyilatkozatot közzétenni, ha elkészül a könyvtár stratégiai terve.

Folyamatosan fejleszti-e gyűjteményét a könyvtár? Általában igen, mondhatjuk, de megfelel-e a folyamatos fejlesztésnek az, ha pénzügyi okok miatt csak egy példányokat vesz a könyvtár a keresett művekből is, ha lemondja a korábban járatott folyóiratok egy részét? Nyilván nem teljesíti ezt a feladatot, ha szünetel az állománygyarapítása.

Feltárja, gondolja-e gyűjteményét? Mit tekinthetünk ma elfogadható feltárásnak? Gondolja-e a gyűjteményét a könyvtár, ha nem gondoskodik a rendszeres apasztásról, a törlésről, a gyakran használt dokumentumok állagmegővéséről stb.? Hogy megfelelően teszi-e ezeket, azt később a szakfelügyelet, a szakértők fogják értékelni.

Tájékoztat-e a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól? Könyvtáranként megnézve, sokszor elszomorító hiányokat tapasztalhatunk. Megismerheti-e a könyvtárhasználó más könyvtár szolgáltatásait kérés nélkül? A tájékoztatási kötelezettség ugyanis azt jelenti, hogy akkor is tájékoztatni kell, ha nem kéri, hiszen nem tudhatja, mit kérhet!

Biztosítja-e más könyvtárak állományának és szolgáltatásának elérését? A könyvtárközi kölcsönzési adatok megkérdőjelezzik ezen alapfeladat általános elérését.

Rész vesz-e a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében?

Ugyancsak a könyvtárközi kölcsönzési adatok jelzik a hiányosságokat. Néhány helyen persze van helyette gyorsabb, személyre szabott szolgáltatás, inkább szíveség. Szerintem ki kellene dolgozni minden könyvtárban (ahol még nem történt meg) a dokumentum- és információcsere gyors megvalósításának lehetőségeit – ez néhány évre elég jó átfogó cél lehet.

Megfelelnek-e a törvény előírásainak a könyvtárhasználat lehetőségei? Leggyorsabban ezt a kérdést kell megvizsgálni, mert ez már a könyvtárhasználók törvényes jogait érinti.

Kérdések a fenntartó számára

A törvény hatályba lépése után a könyvtárak fenntartói sem ülhetnek tétlenül. Ha csak a már korábban említett fenntartói feladatra utalunk, amely szerint biztosítani kell a szükséges tárgyi és személyi feltételeket – ez is elég feladat lehet sok könyvtár esetében. Ennél azonban sokkal több a tennivaló.

A könyvtár stratégiai tervezési feladata, az előzőkben felsorolt kérdések vizsgálata a fenntartót is kötelezi. De önállóan is feltehetőek a *kérdések*:

Ellátja-e a könyvtári szolgáltatások biztosításának feladatát? Önkormányzatok esetében ez mindenképpen felteendő kérdés.

Valóban könyvtárat tart-e fenn a fenntartó? A kettős funkciójú könyvtárak, összevont művelődési intézmények és az egészen kis települések esetében gyakran kérdés, hogy jogi szempontból valóban intézmény-e a könyvtár.

Ha nem tart fenn könyvtárat, akkor *megrendeli-e egy nyilvános könyvtár szolgáltatásait?* Jogszerűen rendezni kell a működő könyvtárak, szolgáltatók helyek helyzetét, az ellátó rendszerekhez tartozó intézmények működését.

Meghatározta-e a könyvtár feladatait? Az államháztartásról szóló törvény értelmében az alapító okiratban kell meghatározni az alapfeladatokat. Meg kell nézni, hogy az alapító okirat tartalma megfelel-e az új törvény szabályainak. Valószínű, hogy csak módosítani kell, de lehet, hogy most kell sürgősen elkészíteni.

Meghatározta-e a könyvtár használati szabályzatát? Valószínűleg nem. Korábban a fenntartó jóváhagyta a könyvtár használati szabályzatát, a könyvtári törvény most a meghatározás szót használja. Ez lényeges különbséget jelent a korábbi gyakorlathoz képest, hiszen a felelősséget ezután a fenntartó viseli. Persze ahhoz, hogy a fenntartó jól határozza meg a könyvtár használati szabályzatát, azt jól elő kell készíteni, és ezt szakmailag a könyvtáros teheti meg. A könyvtárhasználók igényeinek felmérése és a fenntartó lehetőségeinek összeegyeztetése az a döntés, amelyet csak a fenntartó hozhat, és amelyért a felelősséget vállalnia kell.

Biztosítja-e a feladatok ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket? Valamennyire biztosan. A törvény szerint azonban ennek során figyelembe kell venni a miniszter által meghatározott szakmai követelményeket és normatívákat. Az új irányelvek és normatívák kidolgozása ugyan még csak a kezdetén tart, de lehet számítani rá, hogy feladatokat ad majd a fenntartóknak.

Biztosítja-e a könyvtár szakmai önállóságát? Új szabály a törvényben a szakmai önállóság biztosítása. Hogy ez a gyakorlatban mit is jelent, arról bizonyára jelennek meg majd cikkek a szaksajtóban. Véleményem szerint a fenntartó konkrét utasításadási jogát korlátozza a könyvtár szakmai önállóságának biztosítása. Azt jelenti, hogy a fenntartó adhat ugyan konkrét utasításokat arra, hogy milyen feladatokat végezzen el a könyvtár, de a feladat elvégzésének mikéntjét, szakmai módját a könyvtár döntheti el.

Kérdéseket vettem sorra a jogalkotás, a jogalkalmazás és a könyvtárfenntartás területéről, de az itt felvetetteknél még sokkal több kérdés merülhet föl, és kinek-kinek föl kell tennie a saját kérdéseit. Azt gondolom, hogy valamennyiünknek nagyon sok a tennivalója. Aki ezt magára veszi, annak sok szakmai sikert kívánok hozzá.

dr.Kenyéri Katalin

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Könyvtári Osztálya fontosnak tartja, hogy tájékoztassa a könyvtárakat az 1998-ban az ágazati irányítás rendelkezésére álló pénzügyi források felhasználásáról.

A kulturális szaktörvényekből adódó feladatokra, ezen belül a nyilvános könyvtári rendszer működtetéseinek feladataira az alábbi összegeket kapták a könyvtárak:

Az Országos Dokumentumellátási Rendszer működtetésére: **56.565 e Ft.** (Dokumentumvásárlásra, könyvtárközi kölcsönzés postaköltségére)

Könyvtári dokumentumok beszerzésére: **39.000 e Ft.** (A kötelespéldányok számának csökkenése miatt)

Az egyházi és főiskolai könyvtáraknak dokumentumvásárlásra: **15.000 e Ft.**

Könyvtárak alapfeladaton túli szolgáltatásainak támogatására: **27.600 e Ft.** (A támogatásokat egyházi, múzeumi és országos szakkönyvtárak kapták.)

Egyéb könyvtári célú támogatások (a határokon túli magyar könyvtárak támogatására: 8000 e Ft., a hiánykönyv programra 5000 e Ft., a könyvtárpártoló önkormányzat pályázatra: 20.000 e Ft) összesen: **33.000 e Ft.**

A közgyűjteményi és közművelődési tematikai feladatok megvalósítására: **188.500 e Ft.**

A Belügyminisztérium költségvetési fejezetéből:

Központosított előirányzatok, Könyvtári és közművelődési érdekeltségnövelő támogatás.

Önkormányzati könyvtárak állománygyarapítására: **200.000 e Ft.**

Összesen: 559.665 e Ft.

A minisztérium fenntartóként kiemelten fontosnak tartja, hogy az Országos Széchényi Könyvtár feladatai ellátásához az éves költségvetésen felül többlet támogatásokat kapjon. 1996-tól a következő összegeket kapta a könyvtár: 1996-ban **62.661 e Ft.**, 1997-ben **153.420 e Ft.**, 1998-ban **31.150 e Ft.**, 1999-ben **92.000 e Ft.**

**Nemzet Kulturális Örökség Minisztériuma
Könyvtári Osztály**

Könyvtárközi kölcsönzési konzultatív tanácskozás az OSZK-ban 1999. január 12-én

Mivel az utolsó összejevetelünk óta több mint két év telt el, igen sok aktuális kérdés merült föl, emellett igen fontosnak tartjuk, hogy a szolgáltatást intéző kollégák személyes kapcsolatai erősödjenek.

1. 1998-ra vonatkozó statisztikai adatok

1998-ban kb. 10 000 kérés érkezett hozzánk, ennek 37%-a Budapestről, 57%-a vidékről, 6%-a külföldről.

Belföldre továbbítottunk, illetve visszaküldtünk csaknem 4000, külföldre pedig majdnem 7000 kérést. A külföldre küldött kérések nyomán az országba csaknem 4000 dokumentum érkezett be. A külföldi szolgáltatók közül kiemelkedik Németország 1945 dokumentummal, így 50,26%-kal első helyen áll külföldi szolgáltató partnereink között.

Második Nagy-Britannia, a BLDS (British Library Document Supply Centre, Boston Spa) 915 dokumentummal és 23,64%-kal. A harmadik az USA, azaz az OCLC (Online Computer Library Center) könyvtárak 294 dokumentummal, ami 7,6%-ot képvisel. Jelentős partnerünknek mondhatjuk még Hollandiát, Svájcot és Svédországot.

A külföldi kérők közül ugyancsak Németország áll az első helyen. A küldött dokumentumok több mint 20%-a (122 dokumentum) ment Németországba. Második helyen áll Ausztria 60 dokumentummal, 9,1%-kal, majd Olaszország 49 dokumentummal és 7,43%-kal. Jelentős érdeklődést tanúsít irántunk Csehország, Franciaország, Szlovákia és az Egyesült Államok is.

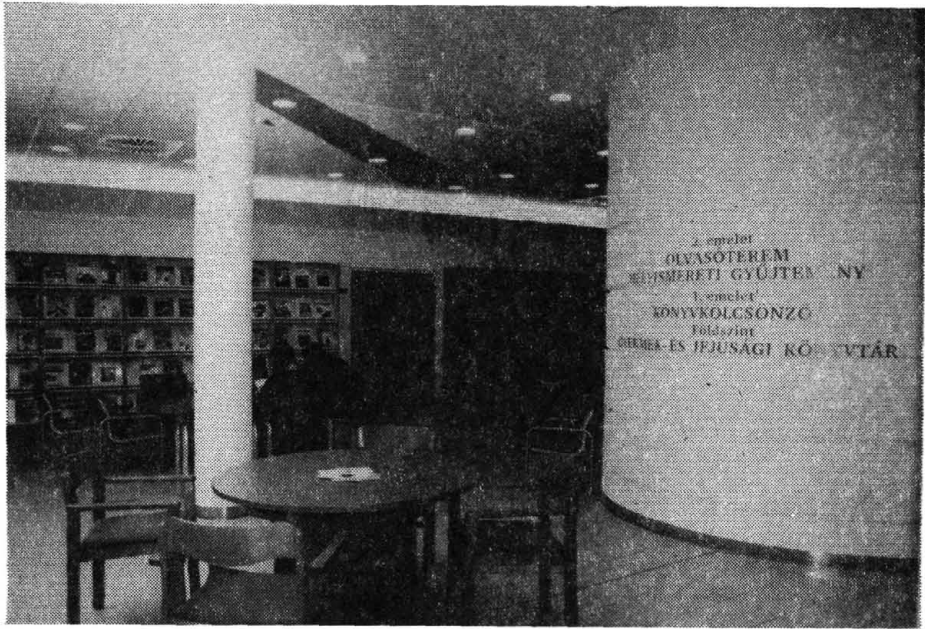
1998-ban összesen 659 dokumentumot szolgáltattunk külföldre.

2. Események, történések, tendenciák 1996–1998 között

a) Kérésazonosítás, kéréstovábbítás, dokumentumtovábbítás

1996-ban, amikor utoljára találkoztunk, még csak a kezdetén tartottunk annak az útnak, amelynek most jelentős állomásához érkezünk.

Akkor az OCLC volt az egyetlen online hozzáférési lehetőségünk, ma azt mondhatjuk, hogy munkánknak talán „a legegyszerűbb” része a dokumentumadatok ellenőrzése. A bibliográfiai és lelőhelyadatokat tartalmazó adatbázisokhoz való hálózati hozzáférés szinte korlátlan eszközöket adott a kezünkbe. Pél-

daként újra az OCLC-t említem, amely az amerikai szakirodalomnak szinte ki-
meríthetetlen adatforrása. A szolgáltatók nagy része amerikai felsőoktatási
könyvtár. Újdonság, hogy néhány európai lelőhely is fogad kéréseket.

Az OCLC-szolgáltatás mégis visszaesett a statisztikánkban. 1998 óta ugyanis
már működik a DBI-LINK-ben (a Deutsches Bibliotheksinstitut Berlin által mű-
ködtetett országos osztott katalógusok) a keresés mellett az online megrendelés
is, az OCLC-hez képest lényegesen alacsonyabb költségvonzattal és a kisebb tá-
volság miatt gyorsabb teljesítéssel. A német könyvtárak együttműködési készsége
szuperlatívuszokat érdemel.

1997 óta a BLDSC-nél is online rendelünk. Ők a megszokott kiváló színvo-
nalat nyújtják.

A külföldről érkező kérések jelentős hányada magyarországi dokumentumok-
ra vonatkozik. Általában kétféle dokumentum iránt nyilvánul meg érdeklődés.
A kérések első csoportja a történelmi Magyarországon megjelent dokumentu-
mokra irányul. Németországban, Ausztriában, Csehországban és Szlovákiában
jelentős munka folyik, amelynek célja a bibliográfiai számbavétel és a hiányok
pótlása. Ebben nagy örömmel veszünk részt.

Az érkező kérések másik része a legfrissebb magyar szakirodalomra vonatko-
zik, amely a rendszerváltással kapcsolatos jelenségeket, folyamatokat elemzi.

A Magyarországon megjelent dokumentumok bibliográfiai ellenőrzésének
nagy részét az OSZK katalógusaiban végezzük. Reméljük, hogy az új integrált
rendszer, az AMICUS jelentősen könnyíteni fogja ezt az igen aprólékos, időigé-
nyes munkát. Főképpen a kurrens hazai dokumentumok bibliográfiai és lelő-
hely-adatainak ellenőrzésére jó eredménnyel használjuk a Közelkat-ot.

A számítógépes hozzáférést megelőző időben, amelyet én a közvetett hozzáférés korszakának neveztem el, a könyvtárközi kölcsönzés gondozását a nemzeti dokumentumszolgáltató központok mellett elsősorban a nemzeti könyvtárak vagy a mellettük működő kérés- és dokumentumközvetítő központok végezték. A kérések beérkezése után elvégezték az adatellenőrzést és a lelőhely-azonosítást, és közvetítették a kéréseket. A rendszer általában igen nagy átfutási idővel dolgozott.

A jelenben, amelyet én a korlátozottan közvetlen hozzáférés korszakának nevezek, a közvetítő fölöslegessé vált. Bár a szolgáltatásnak az előbb említett első feltétele, a távoli dokumentum- és a lelőhelyadatokhoz való hozzáférés gyakorlatilag megoldódott, a szolgáltatás feltételrendszerében még komoly megoldatlan elemek vannak. Ennek következménye, hogy összességében a szolgáltatás minőségében nem következett be jelentős javulás. Ennek okait hosszan lehetne sorolni és elemezni. Csak néhány, általam lényegesnek tartott okot szeretnék felsorolni:

A könyvtárak az á.emelkedés miatt egyre kevesebb dokumentumot tudnak beszerezni, egyre kisebb példányszámban. Emiatt csökken az egy dokumentumra vonatkozóan szóba jövő potenciális szolgáltatók és dokumentumok száma, nő a sorbanállás. A személyzeti leépítés miatt egyre kevesebb munkatárs végzi ezt a szolgáltatást, illetve a munkatárs más feladatokat is ellát. A szolgáltatás lebonyolításának pénzügyi bázisa általában bizonytalan, holott a postai díjak egyre emelkednek. Ugyancsak jelentős többletkiadást jelentett a nemzetközi forgalomban az utóbbi idő folyamatos forint-leértékelése.

b) Kérésnyilvántartás

1997-ben még csak kísérletileg, kettős nyilvántartással, 1998 óta viszont már egyedüli nyilvántartásként használjuk kéréskezelő rendszerünket, amelyet az INTEGRA RT zseniális programozója, Balthes Tamás dolgozott ki a mi hathatós segítségünkkel.

A rendszer három részből áll: egy partneryilvántartó részből, egy kérésnyilvántartó részből és egy számlázó részből. Legnagyobb előnye, hogy naprakész nyilvántartást vezet a beérkezett kérésekről, így az érdeklődőknek azonnali tájékoztatást tudunk nyújtani a kérésük állásáról. Sokoldalú visszakeresési lehetőségeket biztosít, kérésszám, kérő és bibliográfiai adatok szerint, de lehetséges a szolgáltató szerinti visszakeresés is. Előnyeit most élvezzük igazán, amikor már a második év kérésadatai vannak benn.

Ez a bevezetés azért volt szükséges, hogy visszakanyarodjam ahhoz a megálapításhoz, miszerint a szolgáltatás átalakítását célzó útunkon jelentős állomáshoz jutottunk.

c) Webes kérérlap

Az OSZK honlapjának tervezésekor igen korán fölmerült az az elképzelés, hogy a szolgáltatások alatt a könyvtárközi kölcsönzésnél egy kérérlapot is elhelyezzenek. Mivel azonban a mi kéréskezelő rendszerünk már korábban létezett, úgy

Beérkezett:.....
Iktatószám:.....

PÁLYÁZATI ŰRLAP
A „KÖNYVTÁRPÁRTOLÓ ÖNKORMÁNYZAT – 1999”
CÍM ELNYERÉSÉHEZ

A pályázó önkormányzat adatai:

név:
székhely:
postacím:
telefon: megye:
számlaszám: adószám:
önkormányzati törzsszám:
társadalombiztosítási törzsszám:
társadalombiztosítási folyószámlaszám:
a pályázaton való részvételtől döntő képviselő-testületi határozat száma:
ha társulásban működtek a könyvtárt, kérjük nevezzék meg a társult
önkormányzatokat:

A fenntartott könyvtár adatai:

1. alapító okirat szerinti megnevezése:
.....
címe:
telefonszáma:
vezetőjének neve:
 2. költségvetési szervként való besorolása a 217/1998. (XII.30.) Kormányrendelet alapján (a megfelelőt kérjük aláhúzni):
 1. a) teljes jogkörű költségvetési szerv
 - b) részjogkörű költségvetési szerv
 - c) részjogkörű költségvetési egység
 2. a) önállóan gazdálkodó
 - b) részben önállóan gazdálkodó
- Ha a könyvtár részben önállóan gazdálkodó intézmény, kérjük nevezzék meg azt az önállóan gazdálkodó költségvetési szervet, amely ellátja a könyvtárral kapcsolatos pénzügyi-gazdasági feladatokat is:
.....

3. A könyvtár technikai felszereltsége (kérjük aláhúzással jelöljék a meglévő eszközöket, a zárójelbe írják be a darabszámot és a kipontozott részre írják be az ezeken kívül meglévő, de fel nem sorolt eszközöket):

telefon (fővonal száma:.....) – fax (.....) – fénymásoló (.....) – rádió (.....) – televízió (.....) – magnetofon (.....) – lemezjátszó (.....) – fülhallgató (.....) – írásvetítő (.....) – írógép (.....) – számítógép (típus és db szerint:) – számítógép perifériái (.....) – gépkocsi (típus és db.) – egyéb:.....

Információs szolgáltatások (Internet, vásárolt, illetve készített adatbázisok elnevezése, száma stb.):

.....

4. A könyvtári szolgáltatással kapcsolatos adatok:

	1995-ben	1998-ban	1999-es tervadatok
Lakosság száma:
A könyvtár költségvetésből biztosított állománygyarapítási kerete:
1 lakosra jutó ráfordítás:
Az állománygyarapítás összege a költségvetésből és az egyéb támogatásokból összesen (ÁFÁ-val):
A könyvtári dokumentumok száma:
Egy lakosra jutó könyvtári dokumentum száma:
Megrendelt periodikum száma:
Beiratkozott olvasók a lakosság %-ában:
A könyvtárhelyiség(ek) alapterülete:
Alapterületi ellátottság (m ² /100 olvasó):
Szakképzett könyvtári szakemberek (könyvtáros, könyvtáros asszisztens, könyvtári informatikus stb.) száma:

5. A könyvtár működési feltételeinek leírása:

(A legutolsó felújítás/beruházás, esetleg épületvásárlás éve, költsége, az ehhez kapott központi támogatás megnevezése, összege, a saját erő összege, a felújítás/beruházás célja, a berendezések, felszerelések állapota stb.)

NYILATKOZAT

Alulírott polgármester* büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy:

- a pályázatban közölt adatok, információk és dokumentumok teljeskörűek, hitelesek és a valóságnak megfelelnek,
- a támogatás felhasználásánál a közbeszerzésről szóló törvény előírásait betartom, (1995. évi XL. tv., valamint ennek módosításai),
- az általam képviselt szervezet az előző évi MKM támogatással elszámolt,
- a pályázat szabályszerűségének és a támogatás rendeltetésszerű felhasználásának jogszabályban meghatározott szervek által történő ellenőrzéséhez hozzájárulok,
- a pályázat elbírálásáig, illetve a támogatási szerződés lejártáig bejelentem, ha felszámolási eljárás indul ellenem,
- vállalom, hogy az elnyert központi forrás felhasználása során feltüntettem, hogy a könyvtár technikai-műszaki fejlesztésére a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (továbbiakban: NKÖM) támogatásával került sor.

Hozzájárulok ahhoz, hogy Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII.30) Korm. rendeletben foglaltak alapján a NKÖM a Kincstár közreműködésével az úrlapon feltüntetett adatok és azonosító számok alapján a köztartozásokra vonatkozóan adatközlést kérjen, és az adatokat jogszerűen felhasználja.

Tudomásul veszem, hogy

- az NKÖM, illetve a Kincstár a hozzájárulás alapján az 1. pontban megadott adatokat az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatallal, a Vám- és Pénzügyőrséggel, továbbá az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral, az Országos Nyugdíjfolyósító Igazgatósággal, illetve azok szerveivel (továbbiakban együtt: adóhatóságok) közli. Az adóhatóságok az adatközlés alapján jelzik az NKÖM-nek és a Kincstárnak, ha a támogatottnál 60 napon túli köztartozás alakult ki, a köztartozás jogcímének és összegének meghatározását, továbbá azt a tényt, ha a köztartozást megfizették.
- köztartozás esetén — ideértve a kulturális járulékot és a szerzői jogi bíróságot is — annak megszűnéseig az NKÖM-től támogatás részére nem folyósítható. A támogatás kedvezményezettjének fizetési kötelezettségével összefüggő, esedékessé vált és még meg nem fizetett köztartozása esetén a már megítélt támogatást egészében vagy részben az NKÖM visszatarthatja. A visszatartás a támogatottnál a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségét (a program megvalósításának kötelezettségét) nem érinti. A visszatartásról az NKÖM a kedvezményezettet (támogatottat) írásban értesíti. A köztartozásnak megfelelő összeget az NKÖM a köztartozás jogosultjának (több jogosult esetén arányosan) köteles átutalni.
- az intézmény/szervezet neve, a támogatás jogcíme és összege nyilvánosságra hozható.

Kelt. 1999.

P.H

.....
polgármester

*A nevet írógéppel v. nyomtatott nagybetűkkel kell feltüntetni.

gondoltuk, hogy a weben beérkező kéréseket összekötjük a mi nyilvántartó rendszerünkkel.

A megvalósítás rengeteg munkával járt amiért elsősorban kolléganőnknek, Bencze Júliának jár köszönet; ő és Balthes Tamás álmodták meg ezt a rendszert olyannak, amilyen végül is lett.

A kérőlapról a következőket kell tudni:

Az OSZK honlapján (www.oszk.hu) a szolgáltatások alatt található meg bennünket. Itt olvasható a szolgáltatással kapcsolatos minden fontos tudnivaló.

Azok a könyvtárak, amelyek a webes kérőlapot valamint a hozzá kapcsolódó internetes szolgáltatásunkat igénybe kívánják venni, kérjük, töltsék ki a regisztrációs lapot. (Ld. a következő oldalon.) Ezen a kérő könyvtár adatai szerepelnek, valamint egy kötelezettségvállalás a kérésekre vonatkozóan. Ha Önök kitöltve és lepecsételve visszajuttatják nekünk a regisztrációs lapot, akkor kapnak tőlünk egy azonosítót. Bejelentkezni ezzel az azonosítóval és az e-mail címmel kell. Miután a kérő könyvtár kitöltötte a kérőlapot, először az OSZK WEB szerverétől kap egy visszaigazolást. Onnan azonban a kérésnek előbb még át kell jönnie a mi hálózati szerverünkre, majd onnan ellenőrzés után a mi kérésnyilvántartónkba. A kérő könyvtár a mi osztályunktól is kap e-mail értesítést arról, hogy a kérést milyen számon iktattuk be.

Bármilyen kérdésünk, kérésünk van, a megadott e-mailre küldünk levelet.

Remélem, hogy az új kérőlap és a hozzá kapcsolt szolgáltatás mindenki tetszését elnyeri majd. Egy dologra szeretném a figyelmet fölhívni: minden kérő könyvtárnak saját felelőssége, hogy csak arra illetékesek adhassanak föl kéréseket. Mivel azonban az iktatásról amúgy is azonnal e-mailt küldünk, az esetleges visszaélésre remélhetőleg hamar fény derül.

d) Ariel

Mindaz, ami eddig elhangzott, csak a kérések intézésével kapcsolatos változásokat taglalta.

A dokumentumok továbbítása eddig hagyományos úton történt. Hamarosan beindítjuk azonban az elektronikus dokumentumtovábbítást is az Ariel szoftver segítségével. A teljes verzió, amely a fogadást és a küldést is tartalmazza, 895 USD-ba kerül. A fogadó verzió ára 189 USD. Ezzel lehetőség nyílik arra, hogy ne csak keresni és rendelni tudjunk elektronikus úton, hanem dokumentumot fogadni és továbbítani is. Jelezni szeretném, hogy rajtunk kívül az OMIKK és az Akadémiai Könyvtár is Arielben gondolkodik, és tudomásom szerint a DOTE-n máris működik a teljes verzió. Megfontolásra ajánlom a kollégáknak az Arielt, mert ilyen kis országnak célszerű egy rendszerben gondolkodnia. A rendszer gyors, költséghímélő, és a faxnál jobb minőségű másolatot biztosít.

Remélem, hogy mind a kérésküldés és -fogadás, mind a dokumentumtovábbítás új formái sikeresek lesznek, és pozitív tapasztalatainkról beszámolhatunk egymásnak a következő konzultatív tanácskozáson.

Kürti Lászlóné

REGISZTRÁCIÓS LAP

az OSZK honlapon levő
Webes könyvtárközi kölcsönzési kérdőlap
és a hozzá kapcsolódó
internetes szolgáltatás használatához

A kérő partner teljes neve:

Irányítószáma:

Helység:

Ország:

Utca, házsám:

Levelezési cím:

Telefon:

Fax:

E-mail:

Könyvtárkód:

Az ügyintéző neve:

Kijelentjük, hogy a kéréseinkkel kapcsolatos anyagi felelősséget vállaljuk. Tudomásul vesszük, hogy a nevünkben illetéktelenül feladott kérésekért az OSZK semmilyen felelősséget nem vállal.

Dátum:

A könyvtárvezető aláírása

Pecsét

Az Ön azonosítója:

Az Ön e-mail címe:

Bejelentkezéskor ezt a kettőt szíveskedjék használni.

Dátum:

OSZK Könyvtárközi Kölcsönzés
1827 Budapest
Aláírás
Pecsét

Változó szerkezet és „örökzöld” problémák a könyvtárközi kölcsönzésben

Feladatomból hálátlan: szűkebb szakmánknak azokról az „örökzöld,” problémáiról kell szólnom, amelyek szakszerű munkavégzéssel ugyan elkerülhetők lennének, mégis folyamatosan jelen vannak a napi praktikumban, lassítják, sokszor meg is hiúsítják az érdemi együttműködést.

Mielőtt részletezem mindezeket, tekintsük át azt a terepet, rajta az elmúlt tíz év változásának nyomaival, ahol munkalassító bosszúságaink megőrződnek, illetve újratermelődnék.

Azért gondolom, hogy a 90-es évek egyetlen – igazán átmeneti – időszakként jellemezhető, mert a korábbi rutint, a jogi szabályozókkal is stabilan meghatározott mechanizmust az évtized elején már megkérdőjelezték a rendszerváltozás könyvtári kísérőjelenségei, és az újabb egyensúly csak most, az aktuális jogi szabályozással körvonalazódik.

Az elmúlt időszakban a könyvtárközi kölcsönzést az alábbiak jellemezték:

- az igények és azok kielégítésének változása;
- az elszegényedés tüneteinek, valamint a korszerű könyvtári technika elterjedésében realizálódó gazdagodásnak a párhuzamos jelenléte;
- várakozás az új jogi szabályozásra.

Az igények módosulásáról

A kért dokumentumok tematikája és az igénylő könyvtárak köre egyaránt változott.

Legfeltűnőbb a korábbi évtized(ek)ben domináns *műszaki irodalom* iránti igény visszaszorulása. Eltűnt az ipari kutató-fejlesztő réteg a nagyvállalatokkal, műszaki kutató intézetekkel és azok szakkönyvtáraival együtt. Kivétel a gyógyszervegyészet, ill. általában a gyógyászati technika.

Új partnerként időnként feltűnnek helyettük a fantázia-cégnévvel jelentkező privatizált kisvállalatok. Általában könyvtár és könyvtáros nélküli társulások; körülményesen tájékozódnak a könyvtárközi kölcsönzés hogyanjáról, néhány fordulóra igénybe veszik a szolgáltatásokat, aztán szétesnek, átalakulnak, majd új felállásban esetleg minden kezdődik előlről.

A *mezőgazdaság és a feldolgozó ipar* területén a helyzet hasonló: a privatizálódás következtében korábbi szakkönyvtáraik többsége megszűnt. A kutatás az ágazat felsőoktatási intézményei köré összpontosult. Ezek száma – ellentétben a műszaki felsőoktatási intézmények számával – nem csökkent, és szakirodalmi igényük aránya sem lett kisebb a könyvtárközi kölcsönzés egészében.

Az *egészségügyi-gyógyászati szakirodalom* iránti igény aránya is nagyjából azonos maradt a jelentős taglétszámú orvosi könyvtári hálózattal együtt. Szembetűnő negatív változást ezen a téren az elszegényedés hozott: míg korábban alig volt

jelentősége annak, hogy hazai vagy külföldi könyvtár szolgáltatja-e a keresett dokumentumot, ma már csak kéréseik töredékénél képesek vállalni a külföldi bekérés magasabb költségeit.

Azonos maradt vagy arányaiban inkább nőtt a *bölcséleti – társadalomtudományi – nyelvészeti stb. szakirodalom* iránti igény régi és kurrens kiadványok esetében egyaránt. Sajnálatosan megmaradt a felsőoktatási jegyzetek, a kötelező, illetve ún. *vizsgairodalmak* kampányszerű keresése. Ez a szolgáltatás azonban nem lehet a könyvtárközi kölcsönzés feladata.

Lefutott a direkt *politikai irodalom*, az egykori szamizdat iránti felfokozott érdeklődés.

Markánsan nőtt viszont az igény a *vállalkozást segítő ismeretek*, a jogi- közgazgatási-közgazdasági (adóügy, pénzügy, marketing) szakirodalom iránt.

Vannak könyvtártípusok, amelyek nem egyetlen szakterület ellátására specializálódtak. Ezek közül változatlan szinten és mértékben vesznek részt a könyvtárközi kölcsönzésben a felsőoktatási intézmények könyvtárai, valamint a megyei könyvtárak. A közművelődési hálózaton belül – amennyire a közvetlen OSZK-ba irányításból megállapítható – feltűnően emelkedett a könyvtárközi kölcsönzés iránti igény a városi és községi könyvtárakban.

Nagyon visszazorult (a már említett műszaki könyvtáraké mellett) – talán az elszegényedés miatt – a múzeumi könyvtárak részvétele, és hasonló a helyzet a boncasztalra került akadémiai intézeti könyvtárak jelenlétével is. Néhányan közülük jelzik, hogy új a nevük, a felállásuk, ám állományuk megegyezik az egy bizonyos kódra korábban bejelentettel. Mások csak arról értesítenek, hogy bizonytalan ideig nem funkcionálnak, a többségről azonban csupán azt érzékeljük, hogy eltűntek a könyvtárközi kölcsönzés hatóköréből. (Az egész akadémiai átszervezés természetesen nem könyvtári ügy, de abban az értelemben mégis, hogy a könyvtárközi kölcsönzés összemzeti könyvvállományban kell, hogy gondolkodjon – a központi katalógusokban nyilvántartottakkal legalábbis mindenképp – és itt egy jelentős és korszerű tudományos dokumentumkészlet kiesik.)

Az *igények kielégítése*, a teljesítés terén csupa olyan tendencia rajzolódott ki, erősödött fel, amely negatívan érintette a könyvtárközi kölcsönzést. Például a szegénység: az, hogy csökkent a könyvtárakban a beszerzett könyvek és folyóiratok száma, következőképpen kevesebb lett a könyvtárközi kölcsönzésbe bevonható hazai dokumentum mennyisége is. (Az, hogy ezzel egyenes arányban mégsem nőtt a könyvtárközi szolgáltatás iránti igény, annak tudható be, hogy a kutatói réteg egy része is eltűnt vagy nem fizetőképes.)

Az elszegényedés másik hátrányos következménye a létszámleépítés szülte áldatlan személyi ellátottság – illetve ellátatlanság. Sajátos szituációk teremtődtek; ezek illusztrálására elég néhány példa (mindegyik eset a dokumentum-ellátás országos rendszerébe bevont kiemelt nagykönyvtárakhoz kapcsolódik):

- sok a saját anyag kérés – amiből arra lehet következtetni, hogy vagy a katalógusépités maradt el nagyon, vagy a könyvtáros idejéből nem futja azt kideríteni, hogy a kért dokumentum nála is megvan;
- az egyik könyvtárban egyetlen kolléga betegség miatt hosszabb időre kiesett – helyettesítésére nem volt kapacitás. Jelezték: mfg vissza nem tér, egyáltalán nem tudnak könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozni;

- egy másik, korábban sokkal sokat és jól teljesítő könyvtárban egyetlen ember munkaideje töredékét fordíthatja csak könyvtárközi kölcsönzésre. Feltehetően egyéb feladatait kéri rajta számon; az egész könyvtárközi-ügyet egy kívülről rázúdított plusz tehernek tekintik.

Nem függetlenül a szegénységtől, de nem is kizárólag az azzal menthető mértékben csökkent a teljesítési hajlandóság. Az okok és a teljes háttér ismerete nélkül etikusan ugyan nem, de mindenképpen látványos lenne konkrét példákkal illusztrálni, hogy egészen nagy könyvtárak ebben a tárgyidőszakban milyen kreált ideológiákkal bizonygatták, hogy kívül állnak a könyvtárközi kölcsönzési körön. Reményt keltő, hogy ez a folyamat lecsendesedni látszik.

Ha a teljesítési hajlandóságról beszélünk, újra fel kell hívni a figyelmet egy rendezésért kiáltó akut problémára: a tanszéki könyvtárak káoszára. Jelentős, színvonalas, korszerű és közpénzen beszerezett az állományuk, tehát a könyvtárközi kölcsönzésnek kötelessége, hogy számoljon velük. Egy bizonyos hányaduk könyvtárként is viselkedik, a többség azonban elzárkózik. Széthordott dokumentumkészletre lehet következtetni, könyvtáros nincs, ha pedig mégis van, felette az azt várja tőle, hogy könyvtárközi kérést ne teljesítsen.

Az elszegényedéssel párhuzamosan áthúzódott az elmúlt időszakon egy pozitív folyamat: a számítógép könyvtári alkalmazásának elterjedése. Nagy lehetőséget kínál – többek között – egy magasabb szinten szervezett belföldi könyvtárközi együttműködésre is, amely azonban napjainkban még csak a terv szintjén él. Egyéni kapcsolatteremtések viszont már vannak, és az adatbázisok elérhetősége is segít a lelőhelykeresésben vagy a precíz bibliográfiai adatok meghatározásában.

Az elmúlt időszakban a szakmai közhangulatot áthatotta a várakozás a megváltozott helyzettel harmonizáló új jogi szabályozásra. A nyilvános könyvtári ellátásról (is) szóló 1997. évi CXL sz. törvény, a kötelesepéldányok beszolgáltatásáról és elosztásáról szóló 60/1998. számú kormányrendelet és a dokumentumellátás országos rendszerének kidolgozása olyan objektivációk, amelyek határkö jelentőségűek a könyvtárközi kölcsönzés szempontjából is. Mindhárom más-más konfliktushelyzetet old fel azáltal, hogy egyértelműen szabályoz olyan dilemmákat, amelyek az egész időszakon végighúzódtak (pl. alapszolgáltatás-e a könyvtárközi kölcsönzés, ki fizesse a postaköltséget stb.). Nem teremtett ideális helyzetet – inkább kompromisszum –, de lezárta a várakozás bizonytalanságait.

Vannak azonban sokkal alsóbb szintű és egyáltalán nem új szabályai a könyvtárközi kölcsönzésnek is, amelyek azért születtek, hogy működjön a rendszer. Mellőzésükkel a partnerkönyvtárosra rovník méltatlan terheket vagy az olvasó rovására nyújtjuk meg – indokolatlanul – a dokumentumra várást. Ez nemcsak az OSZK számára gond, hanem mindazoknak, akik nagy számú kérést fogadnak. A régóta könyvtárközi ügyekkel foglalkozó kollégáknál ezeknek a szabályoknak az alkalmazása úgyszólván mechanikus, de ők vannak kevesebben. Cserélődnek a munkatársak, sőt maguk a partnerkönyvtárak is, és ebben a feladatkörben sajnálatosan nem divat a szűkebb szakmai ismeretek átörökítése. Ha váltás történik, az új kolléga szinte csak a kudarcokból és visszautasításokból bogozza ki az együttműködés nélkülözhetetlen játékszabályait. Ezért nem hát-

rány, ha bizonyos időközönként – akár ilyen fórumon is – átismételjük a lec-
két – ezúttal az alábbi részfeladatok köré csoportosítva:

- a kérőlap kitöltése,
- a kérés indítása (irányítása),
- a kérés fogadása.

A kérőlapról

Optimális a formanyomtatvány, mert:

- szabványméretű,
- minden szükséges adatra rákérdez és azokat áttekinthetően rendezi,
- 3 példányos (Azért fontos, mert a kérőlap nemcsak az igény közlésére szolgál, hanem egyik példánya a számlázásnál bizonylat, a másik kíséri az át-
kölcsonzított dokumentumot, rajta a szükséges információkkal.)

Hátránya, hogy a hagyományos írógép és indigós sokszorosítás korában lett kitalálva, és ellenáll az új nyomtatási technikáknak. Rugalmasak lettünk: elfoga-
dunk e-mail-t, faxot, lézernyomtatóval készített lapokat is, de ezekből használ-
ható szabványt kényszerülünk szerkeszteni.

Az ideális kérőlapot azonban nemcsak a korszerű technika kezdte ki, hanem
gondot okoz a másik véglet, a kézírással kitöltött nyomtatvány is. Miután part-
nereink között egyaránt vannak olyan könyvtárak, amelyek *már* nem s amelyek
még nem rendelkeznek hagyományos írógéppel, legyen a megszívlelendő közép-
út: a legkollegiálisabb az a 3 példányos kérőlap, amely nem folyóírással van ki-
töltve, mérete és az adatok elrendezése leginkább hasonlít a formanyomtatvá-
nyéhoz.

Nagyon fontos, hogy egy kérőlapon csak egy kérés (egy könyv kölcsönzése
vagy egy cikk másolása) szerepeljen.

A szükséges bibliográfiai adatokból a lehető legtöbbet kérjük; ha ezek hiá-
nyosak vagy bizonytalanok, segíthet, ha forrásmásolatot csatolunk a kérőlaphoz.
Mit ne kérjünk kölcsön? – Irányadó ma is az Útmutató (= Fejes Józsefné–Ka-
rácsnyi Rózsa: Könyvtárközi kölcsönzési útmutató. Bp., 1990. OSZK).

A szolgáltatásra vonatkozó különleges igényeknél kérjük figyelembe venni,
hogy az OSZK legalább 90%-ban közvetítő és nem a saját állományából teljesítő
könyvtár. Ezért például a szolgáltatás időpontját nem tudjuk garantálni.

A kérés irányításáról

Hová indítsuk a kérőlapot?

- Ha a lelőhely megállapításában az OSZK központi katalógusai az illeté-
kesek, az OSZK-ba.
- Ha 1952 után megjelent magyar anyagot keresünk. szem előtt kell tartani
a mindenkor kötelespéldány elosztási rendszert és a gyűjtőköri illeté-
kességet.
- A rendszerváltás éveinek nagy megjelenési dömpingjéből rengeteg kérés
zúdul első menetben (a megyei és szakkönyvtárakat megkerülve) az OSZK-
ra. Nem szerencsés, mert kölcsönözni a Nemzeti Könyvtárból nem tudunk,

nem is indokolt, de ha már idejött a kérés, nyilvántartásba vesszük, azonosítjuk: tehát sorban áll, és utána csak annyi történhet vele, hogy egy megtippelt lelőhelyre továbbítjuk.

Miután azonban ez az időszak valóban nehezen áttekinthető, és nem mindig egyszerű a bibliográfiai azonosítás, kritikusabb esetekben indokolt, hogy az OSZK-ban foglalkozzunk vele.

A kérések fogadásáról

Az egyszerűen teljesíthető kéréseknél „csak” a szakszerű csomagolás és a minél gyorsabb postázás a követelmény. Nehézségek akkor támadnak, ha a megkezesített könyvtár nem tudja vagy nem akarja teljesíteni a kérést. Ha a központi katalógusok által megadott lelőhelyek között kell rangsorolni vagy ha a gyűjtőköri illetékesség alapján döntünk, nem lehetünk tekintettel a lelőhelykönyvtárak ilyen hajlandóságára. Ha egyszer lelőhely, legalább az indoklást vállalja, hogy ennek ellenére miért nem szolgáltat. Vannak esetek, amikor az eredeti dokumentum kölcsönzésére valóban nincs mód (mert pl. muzeális a kért anyag vagy kézikönyv stb.), de a hozzáférés valamilyen reális módját (pl. másolat) ilyenkor is fel kell ajánlani.

Sokszor leírt és elmondott alapelv: a könyvtárközi kölcsönzés a kölcsönösség elvén alapszik. Szűkebb szakmánkon keresztül az információkhoz való egyetemes hozzáférés szép ideálját akkor szolgálhatjuk, ha ki-ki a saját intézményi adottságait latba vetve a könyvtárközi kölcsönzést éppúgy alaptevékenységként végzi, mint a „saját olvasó” kiszolgálását.

*

Az elhangzottakból úgy tűnhetne, hogy az egész könyvtárközi kölcsönzés maga a csőd. Valóban: hibákról és gondokról volt szó. Ezek ugyan kétségkívül jelen vannak, de korrigálhatók, és arról sincs szó, hogy ma ezek uralnák a terepet. Az általános mégiscsak az, hogy van szakszerűség, együttműködési készség és gondos ügyszeretet; s ez is a természetes – és egyben nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a rendszer, amely működik, működjön a jövőben is.

Bodnár Mária

„Olvasó család – tanuló társadalom”

A Magyar Olvasástársaság vásárosnaményi konferenciája

A Magyar Olvasástársaság (HUNRA) ez év októberében „*Olvasó család – tanuló társadalom*” címmel konferenciát tartott Vásárosnaményben. A kétnapos rendezvénynek (1998. október 16–17.) a Babus Jolán Középiskolai Kollégium adott helyet.

A konferencia az olvasóvá nevelés kérdését, annak fontosságát világította meg több szempontból. E széles és igen összetett téma három nagyobb részben került a hallgatóság elé. Az első részben az olvasóvá nevelés kezdeti szakaszáról, vagyis ennek megalapozásáról volt szó. A következő „fejezet” előadásai az első motivációs alap (családi kör, szülők) és az olvasóvá nevelést segítő intézmények (iskola, könyvtár) kapcsolatát mutatták be. A témák az ezzel járó előnyök, lehetőségek szemléltetése köré csoportosultak. A harmadik s egyben a legnagyobb blokkban gyakorló pedagógusok számoltak be a tanulók olvasási képességének kialakulásáról. A beszámolók a betűk megtanításától a már olvasni tudó diákok tanórák alatti foglalkoztatásának, fejlesztésének témáját ölelték át.

Az egyéni olvasás vágyát semmivel sem lehet jobban fölkelteni, mint a példamutatással. Azonban nem elég „csupán” látnia a gyermeknek, hogy a szülei olvasnak. A felnőttek feladata gyermekének mesét olvasni.

A mesemondás tudomány. A század elején még általános volt, hogy minden falunak volt egy mesemondója. Amikor a többiek dolgoztak, ő „csak” ült és mesélt. Minden alkalomra pontosan tudta, melyik az a mese, amelyiket el kell mondania. A mesemondó – a szórakoztatáson túl – hallgatói lelki egészségét szolgálta.

A mese tehát nem gyermekműfaj, hiszen a felnőtt közösség tartotta fenn.

Boldizsár Ildikó 12 éve mesekutató. Előadásában megvallotta: az élet nagy kérdéseire, az egzisztenciális problémákra éppúgy, mint a magánéleti gondokra a mesékben talált megoldást. Minden mese utakról és küzdelmekről szól. Egy-egy mese más-más kérdésekre adandó válasz. Sajnos mára odáig jutottunk, nem értjük, miről szólnak a mesék, így nem tudjuk azokat helyesen alkalmazni – nevelői céllal vagy terápiás értékben. A mese gyógyító erőként is funkcionál. A hindu orvoslásban a mai napig különböző történeteket „adnak” a betegeknek – gyógyszerként. Ildikó két és fél évig rendszeresen járt gyermekkorházakba mesélni. Mindig tudta, milyen meséket kell elmondani bizonyos időpontokban. Például mandulaműtét előtt a *Hófehérkét* (torkán akadt az alma).

Koszecz Sándor *A népmese üzenete* című előadásában szintén kitért arra, hogy a szülők nem ismerik, nem értik a meséket, így nem tudják kiválasztani a megfelelőt. A népmesét ma már gyermekirodalomnak tartjuk, pedig ez régen más-

képp volt. A mese az emberi életben egylényegű, nem lehet belőle kinőni. Anyaga és formája az idő előrehaladtával lehet más, ám szellemiségében egylényegű marad. A probléma akkor vetődik fel, amikor kiderül, nem értjük a mesék szimbólumrendszerét; nem ismerjük kultúránkat, kulturális hagyományainkat. Világunkban nem lehet a mesékkal üzeneteket közvetíteni, hiszen a jelentéssíkok nem evidensek. Az ateista világban például nem értik a keresztény jelképrendszert, a hibás „fordításban” ezért szörnyszülöttek fognak létrejönni.

A népmeséknek egylényegűnek kell lenniük műveltségben, műfajban, szellemiségben és gondolkodásában egyaránt. Fontos, hogy a minimum-maximum elvű képviselik: a lehető legkevesebbel fejezik ki a lehető legtöbbet.

Kónya Anikó a mesék funkcióját pszichológus szemmel vizsgálta. A gyermekek emlékezeti fejlődésének vizsgálata kapcsán jutott el a meséig. Az emlékezet fejlesztésében is nagy szerep jut a különféle történeteknek, a meséknek. Azért szeretik a gyerekek, ha a felnőtt többször elmesél nekik egy mesét, mert olyan struktúrákat kapnak, amelyek beépülve kialakítják bennük a mesélés képességét – azt, hogy hogyan kell történetet elmondani. Azoknak a meséknek igénylik főleg az elmondását sokszor, amelyben lehet félni – mert a következmény jó, s ezért feloldódhatnak. A mesék tehát megtanítják a gyerekeket félni és a félelmet feldolgozni. A mesét a gyerekek átviszik mindennapi életükbe, az elolvasott történetekben ők maguk is benne vannak, s így a valós világot történetekben értelmezik. Segítségükkel a gyerek tovább tudja írni saját tündérmeséjét is.

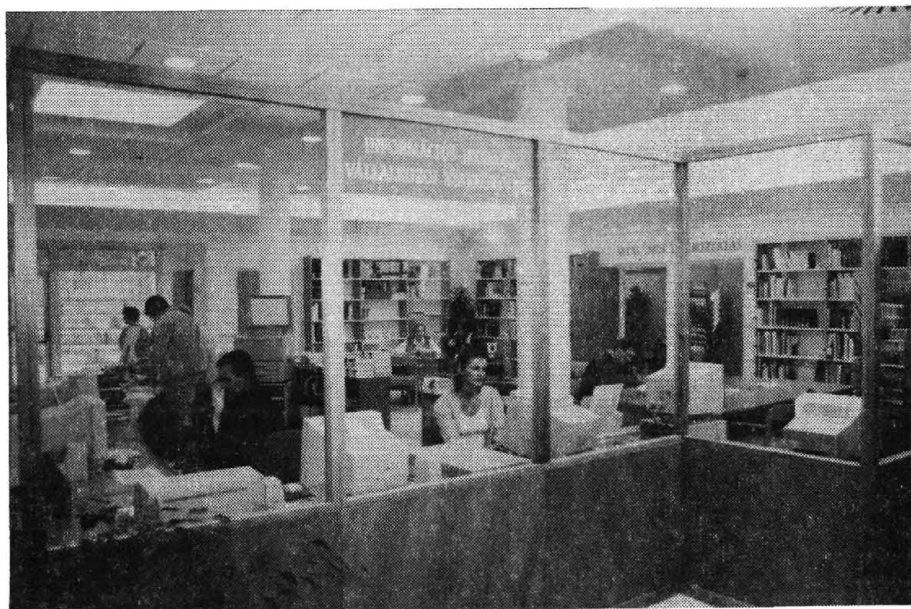
A konferencia második részében két gyermekkönyvtáros is megosztotta tapasztalatát, véleményét a gyermekekkel végzett munkáról.

Kucska Zsuzsa a főváros legnagyobb gyermekkönyvtárából, a Terézvárosból érkezett. 1991 óta vezet óvodás gyermekklubot szülők, nagyszülők részvételével. A szülők bevonása több szempontból is fontos: megmarad a gyerek biztonságtudata, illetve létrejön egy közös könyvtári élmény, amit otthon meg tudnak beszélni. A nyugalom érzetének kialakításában nagy szerepe van a könyvtár otthonos légkörének. Ha a gyerekeknek nincs kedve bekapcsolódni a foglalkozásba, elvonulhat a könyvek közé, játszhat a plüssállatokkal vagy heverhet a pamlagon. A könyvtárban egy család órákat is el tud hasznosan tölteni.

Zsuzsa a foglalkozásokat rövid könyvtárismertetővel szokta kezdeni, majd egy mese felolvasása következik. Végül a gyerekek a szülőkkel közösen el is játsszák.

A Nyíregyházi Gyermekkönyvtár szintén feladatául tűzte ki a gyerekek olvasáshoz való szoktatását. A könyvtár különböző munkatípusait **Bihari Albertné** mutatta be.

A könyvtárban szerveznek csoportos (napközis) foglalkozásokat, amelyek keretében a gyerekek közösen olvasnak meséket, könyveket. Ezen tevékenységgel lehetőség nyílik azoknak a diákoknak a könyvtárba csalogatására, akik egyébként nem járnak. Tartanak még tematikus témafeldolgozó órát, illetve a tananyaghoz közvetlenül nem kapcsolódó foglalkozásokat is. Ez utóbbira példák a különböző pályázatok (*Én és a család*), amely munkák megkövetelik a tanulóktól, hogy búvárkodjanak a könyvtár állományában, és több könyvet olvassanak. A faliújságon *Olvasd el te is!* felirat alatt gyűjtik a gyerekek pár oldalon megfogalmazott olvasmányélményeit.

A gyermekközpontú olvasóvá nevelésről tartott beszámolójában a szülőkkel való kapcsolattartás fontosságát emelte ki **Tóth Vendelné** tanítónő. Az írás-olvasás tanítása előtt megkérdezi a szülőktől, melyek gyermekük kedvenc meséi, majd ezeket felhasználja az olvasástanításnál. A kisdíákot motiválja, hogy első olvasmányélménye a legkedvesebb meséje lesz. Ez esetben a gyerekek nem lesz gondja a szöveg jelentésével.

Nagyon fontos, hogy a jelentés egyértelműen értelmezhető legyen a gyerekek körében. Ennek szükségességét hangsúlyozta **Rigó Béla**, aki *Móra Ferenc Zengő ABC* című költeményének sorait egy-egy új stórfával vagy éppen odaillő verssel bővítette. A szavak tükröznek egy világot; a szavak holdudvara behozhat egy másik történetet is (történelem, a ma története, sorsunk...) – amennyiben a gyermek megérti az olvasottakat, s megfelelő műveltséganyag áll a rendelkezésére.

A konferencia harmadik részében előadó tanárok a szaktárgyuk felől közelítették meg az olvasásra nevelés kérdését, az olvasás fejlesztésének lehetőségeit.

Hegedűs Péterné (könyvtárostanárnő) az iskolai könyvtár kapcsán elsősorban a szolgáltatás minőségét emelte ki. Fontos a szaktanár és a könyvtáros-tanár együttműködése. A tanárnak ismernie kell az eszközöket, hogy irányítani tudja a tanulók könyvtárhasználatát.

Sánta Miklósné (történelemtanárnő) az adott évfolyamban az iskolai könyvtárossal tervezi meg a könyvtárhasználatot. Az olvasásfejlesztés szempontjából követelmény, hogy lelki kapcsolatba kerüljön a tanulókkal. Mint osztályfőnök rendszeresen konzultál a szülőkkel is.

Varga Gyöngyi (matematikatanárnő) elengedhetetlennek tartja, hogy a tanulók képesek legyenek az értő szövegolvasásra, hiszen a szöveges feladatokat csak úgy

tudják megoldani, ha az olvasottakat megértik. Egy matematikai szakszövegben egy-egy jelző, kötőszó felcserélése teljesen megváltoztatja a szöveg értelmét.

Kozák Károlyné (földrajztanár) diákjai körében oly módon szorgalmazza a könyvtárhasználatot, hogy tanulmányi kirándulások során „elő- és utómunkálatokat” végeztet. (A terület bemutatása, a földrajzi jelenségek főbb jellemzői stb.) Mint minden tárgykörben, a földrajzban is lehet a többkönyvű oktatás gyakorlatát alkalmazni különböző otthoni vagy csoportmunkák során; például: *Járj utána a sarkkutatók nehéz és veszélyes munkájának!, Sarkvidékek élővilága...*

Meres Zsuzsanna (történelemtanár) egy-egy történelmi korszakot dolgoztat fel a gyerekekkel. A tanulók biztosan számos könyvet a kezükbe fognak venni, hiszen az adott kort több szempontból kell megvizsgálniuk (kultúra, korrajz, politika...). Több könyvben kell utánanézni az adott történelmi kornak akkor is, ha egy megtörtént eseményről, adott történelmi pillanatról kell fogalmazást, riportot készíteniük a tanulóknak.

Nagyné László Eszter (némettanár) mint osztályfőnök tanulóival az élet nagy központi témáit (család, barátság, szerelem) dolgoztatja föl. Az önálló gondolatok mellett ebben az esetben is szükség van a kutatómunkára (otthon, könyvtárban), illetve a többi, különböző szakórákon szerzett ismeretekre.

A konferencia utolsó nagy egységét **Balaton Teréz**, a budapesti Babits Mihály Gimnázium magyartanára zárta. Előadásában a szakmai gondolatok mellett a humor is helyet kapott. Diákjai paródiákat írnak az egyes irodalmi művekről – így a követelmények teljesítése mellett az irodalmat szórakozva is művelik, s ez alatt is tanulnak. A paródiához ugyanis kritikai olvasás kell, vagyis a tanulóknak jól kell ismerniük azt a művet, amelyet parodizáltak. A diákpárodia tehát segít közel kerülni az irodalomhoz.

Az olvasásfejlesztés, az olvasóvá nevelés mai világunkban központi kérdéssé emelkedett. A tévé, a videó és a számítógép elterjedésével az olvasás egyre inkább kiszorul az emberek napi tevékenységei közül. Fontosságát, visszaállításának szükségességét mi sem szemlélteti jobban, mint a vásárosnaményi konferencia résztvevőinek, az érdeklődőknek a száma (160 fő).

Molnár Márta

Ghyczy Ignác-díj az Országgyűlési Könyvtárban

Az Országgyűlési Könyvtárban 1999. január 6-án bensőséges ünnepségen adta át dr. Áder János az Országgyűlés elnöke a Ghyczy Ignác-díjat.

A díj alapítását az Országgyűlés elnökének Könyvtári Tanácsadó Testülete 1998. február 11-én tartott ülésén javasolta. A Ghyczy Ignác-díj szakmai és erkölcsi elismerés, segíti a belső, intézményi értékrend alakítását, formálását.

A díj névadója Ghyczy Ignác (1799–1870) István és József főhercegek magyarországi kormányzója, országgyűlési képviselő volt, akinek hagyatékát örökösei 1872-ben ajándékozták a még csak néhány éve működő Képviselőházi Könyvtárnak. A rendkívül értékes XIX. századi magángyűjteményből – amely muzeális értékű könyvekben és periodikumokban is igen gazdag volt – körülbelül 8 és félezer kötet gazdagítja könyvtárunkat.

A díj kedvezményezettjeit – egy intellektuális és egy fizikai munkakörben dolgozó munkatársat – évente egy alkalommal a könyvtár munkatársai maguk választják meg. A díjazásról szóló javaslatot a könyvtár főigazgatója terjeszti fel az Országgyűlés elnökéhez. A díj anyagi elismeréssel jár.

A díjat 1998-as évre vonatkozóan munkatársaink szavazata alapján dr. Lakatos László és Hatházi László nyerte el. Dr. Lakatos László a Gyarapítási és Feldolgozási osztályon szakozóként, Hatházi László a Könyvkötészeti Üzem vezetőjeként vívta ki a megtisztelő elismerést.

Örömmel emlékezünk meg azokról a munkatársainkról is, akik az elmúlt év során (közvetlenül a díj megalapítása után) az 1997-es munkateljesítményükért részesültek a díjban, amit dr. Gál Zoltán az Országgyűlés elnöke adott át. Dr. Jónás Károly és Görbe Mária megosztva; illetve Blayer Jenő kapta a díjat. Dr. Jónás Károly az Olvasószolgálati osztály vezetőjeként, Görbe Mária gyarapító könyvtárosként, Blayer Jenő a Könyvraktár vezetőjeként érdemelte ki kollégáink szavazatait.

Az 1997-es díjak átadásakor azért nem adtunk híradást, mert szerettük volna ha tényleg „hagyományyá” válik a díjak kiosztása. Reméljük, hogy évtizedek múlva is lesz alkalmunk a díjakat odaítélni és arról a tisztelt szakmai közönséget tájékoztatni.

Futala Tibor hetvenéves

Kedves Tibor! Készült már Veled interjú, még a 3K hasábjain is. Akkor szigorúan szakmai kérdésekre válaszoltál. Életedet „storyk” szövik át meg át. De hát életed eseményeiről is elmondtál egyet s mást. A laudációkat, ünnepi beszédeket és írásokat – tudjuk – ki nem állod. Ezért arra kérünk, hogy nemrég elmúlt 70. születésnapod alkalmából dolgozzál! Felelj néhány olyan kérdésre, amely időszerűnek látszik. Mi ezzel köszöntenénk Téged. Tehát:

– Kívülről-betülről és alulról-felülről egyaránt ismered a könyvtárosi-könyvtári életet. Mi az, amiért szerinted érdemes könyvtárosnak lenni, mi az, ami ebben a pályában jó? És mi az, amiért pokol lehet egy könyvtáros élete, ami miatt eltanácsolnál erről a pályáról valakit, akinek szíved szerint jót kívánnál?

A könyvtárosság (itt és a következőkben mindenütt a szakirodalmi tájékoztatókat is beleértve) azért is jó és szép, mert sokféle képzettségű és előképzett-ségű embernek nyújt megélhetést. (Más kérdés: az anyagiakat mérhetnék kevésbé szűkmarkúan.) A többség számára megelégedettséget is. Ez utóbbiak közül nem hiányoznak azok sem, akik valamilyen – szülői, beiskolázási, politikai – kényszerítésből lettek könyvtárosok. Menet közben ugyanis rájöttek: van benne valami...

A szakma egyaránt érvényesülési lehetőségekkel kecsegteti azokat, akik egy-egy művészeti vagy tudományág (és mennyi a számuk!) felől érdeklődnek iránta, valamint azokat is, akik a (rohamosan, sőt: lélegzetelállítóan változó) technika-technológia felől. Aztán: a legkülönbélebb vérmérsékletű emberek ambícióinak kielégíthetősége is benne van annak a „valaminek” kínálatában, azaz éppen úgy csábíthat extrovertáltakat, mint introvertáltakat. A gyakorlás szintjei és módszerei tekintetében sem kevésbé differenciált, mint – találomra említtem – a pedagógus pálya (tanító, tanár, egyetemi tanár – kutató).

Ezen felül – persze – vannak a mindenki által elsajátítható könyvtárosi ismeretek. Az ontológiai jellegűek és a praktikusak. Úgy látom, hogy a képzés – időközben levetvén merevségre készítető „nyakravalóit” – ma már minden irányú-szintű igényt kielégítő könyvtárosi tudnivalók közlésére ajánlkozik. „Direkt” formákat tart fenn a tinédzser kor végén pályaválasztóknak és „indirekteket” (levelezőket és távképzéseket) a pályaváltóknak, akik között remélhetőleg a tudatosan váltók lesznek túlsúlyban (őket nevezik az egyházakban „kései hivatásúak-nak”), nem pedig a kényszerítettek.

Jómagam a „kései hivatásúak” könyvtárügyi fontosságát szeretném hangsúlyozni. Nélkülük ugyanis a fejlettebb munkamegosztással dolgozó könyvtárakban képtelenség olyan munkatársi gárdát összeválogatni s folyamatosan fenntartani, amely a rendeltetésszerű működést valósítja meg. Egy ilyen rezsím megszervezéséhez azonban igen bölcs és okos vezetőkre is szükség van.

A könyvtárosság vállalásától én jószerivel senkit el nem tanácsolnék. Ezzel szemben rossz hírű (mert rosszul vezetett) könyvtárban való állásvállalástól annál

inkább. Magát a pályaválasztást-pályaváltást pedig – ha valaki ilyen ügyben még hozzám fordulna – azzal próbálnám segíteni, amit a könyvtárosi pálya kínálatai örvén az imént elővezettem.

– *A könyvtárosságról mondták, írták már, hogy szakma, hogy tudomány, hogy hivatás, hogy küldetés, hogy misszió, hogy értelmiségi pálya, hogy aprófavágás stb. Szerinted micsoda? És mi lesz nem a távoli, hanem a közeljövőben? Mire számítson egy pályakezdő?*

A könyvtárosok összességéről szólva legjobb könyvtáros társadalomról beszélni, ha már egyszer ilyen változatos profiljaink vannak. E profilok mindegyikének közös jellemzője a szolgálat, bár a köztünk előforduló „decens” lelkek – mi tagadás – rühellik az iménti besorolást, lealacsonyítást éreznek benne. Mint ha a többi foglalkozás létjogosultságát nem a szolgálat határozná meg. Ugyan kérem. Egyik-másik tudósi (Sallai István „grállovagit” mondana) allűröket felvevő pályatársról egyébként még azt sem lehet feltételezni, hogy szakdolgozatát maga írta volna.

A könyvtárosság minden bizonnyal értelmiségi szakma. De még mennyire értelmiségi. Már a technikus fokozatban is az (kár, hogy középfokúnak szoktuk csúfolni az efféle felkészültséget). Az, hogy vannak benne aprófavágásra utaló mozzanatok, istenkém: melyik akár magasra értékelt szakmában – pl. az orvosiban – nincsenek?

Szóval: a könyvtárosság olyan értelmiségi szakma, amelynek vannak elméleti vonatkozásai, s amelyet kinek-kinek munkaköre által meghatározott módon kell művelnie. Az, hogy hivatás, küldetés, misszió volna az információs társadalmak felé történő átmenetbe, inkább retorika, mint valós követelmény. Nálunk tárgyszerűnek kell lenni, nem örömkatonának. Meglehet: Afrikában vagy Ázsiában helye van az efféle minősítéseknek.

Tudom: az információk kor beköszöntével kapcsolatban a szakirodalomban nagy helyet foglalnak el a Kasszandra-jóslatok: a közeli jövőben már nincs szükség (alig van szükség) könyvtárosokra és könyvtárakra. Ilyen eszmeifuttatások olvastán azonban korántsem suhintson meg bennünket a „könyvtárhálál” fagyos hidege. A könyvtárosság és a könyvtár nyilvánvalóan más lesz (igazában máris az), mint amilyen korábban, így még az én „úrfi koromban” is volt, de fennmarad. Az információk, közléstartalmak és teljes szövegek valamilyen inputja és outputja nélkül soha nem lesz meg a világ. Nil novum sub sole – ez ma és holnap egyaránt érvényes.

Mostanában a pályaválasztókkal és a pályaváltókkal kell-kellene intenzívebben foglalkozni. Az ő elszánásukat kellene a változatosság keretei között, de reálisan mintegy beszabályozni, illetve elősegíteni az efféle beszabályozást. Ha ez a tevékenység – a jelentősebb könyvtáraknak és a könyvtárosegyesületnek köszönhetően – módszeressé válnék, a főiskolai-egyetemi felvettek, de a pályaváltók is, sokkal magabiztosabban végeznék tanulmányaikat, majd, immár pályakezdőként, sokkal határozottabb lépésekkel érkeznének a könyvtári közéletbe, kevesebb tévedéssel „orrontanák meg”, hogy hol érdemes, hol kell állást vállalniuk. Különösen, ha a képzés idején sikerült „keresletkonformmá” fejleszteniük ismereteiket.

– *Hetven év ma már nem számít komoly életkornak. Vegyük mégis olybá, hogy nagy idő, nagy múlt. Ennek nagyobbik részét Te mégiscsak könyvtárosok közt,*

könyvtárakban töltöttem és töltöd. Valami bölcsességeket bizonynyal leszűrte belőle. Talán életkorodból is következnek szakmai aforizmák.

Amiről eddig szó esett, tulajdonképpen az volna a témakörbe vágó „bölcsesség-halmaz”, inkább bölcselkedés. Meglehet, ez némileg elűt a könyvtárosság szokványos miként felfogásától-értékelésétől. Ha valakinek nem tetszenék, írja a „nagy idő, nagy múlt” rovására.

Aforizmák, bárhogy töröm a fejem, nem jutnak az eszembe. Inkább üzennék valamit, ha a könyvtárügy nem veszi rossz néven. Az üzenet kiváltó oka az e hazában jellemző, bár indoktalan könyvtárosi féltékenység. Ezért mondom:

„Ha a könyvtáros társadalom hagyja, hogy bármi is megpróbálja manipulálni tudatát, alábecsüli objektív értékeit, hogy bárki is beavatkozzék inherens dolgaiba, úgy kell neki.”

Különb: köszönöm, hogy módom volt megnyilatkozni.

– *Mi meg azt, hogy megnyilatkoztál.*

Maurer Péter–Vajda Kornél

Tombor Tibor 90 éves

Dr. *Tombor Tibor*, a magyar könyvtárügy egyik igen jelentős egyénisége ebben az évben lett kilencven éves. E jeles alkalomból röviden ismertetjük életpályáját azért is, mert a fiatalabb könyvtáros nemzedék már kevésbé ismeri, ugyanis már elég régen, 1969-ben vonult nyugállományba.

Tombor Tibor 1909-ben született Fiumében, így második anyanyelve lett az olasz nyelv. A középiskolát szülővárosában, az egyetem jogi karát Budapesten végezte. Ezután a Külügyminisztériumban a Nemzetközi Vegyes Döntőbíróságok mellett működő Kormány megbízottak Hivatalában az olasz megbízott titkára volt, egyben az ottani jelentős jogi könyvtárat is ő vezette 1933-tól 1939-ig. Ezután a Pesti Hírlap újságírói tehetségkutató versenyén a második lett, így átkerült a laphoz 1939-ben, ahol hamarosan a külügyi rovatot vezette 1946-ig, az újság megszűntéig. Ezt követően az Országgyűlési Könyvtár hívta meg nemzetközi jogi szakértőnek, ugyanis akkor még a könyvtár a parlament jogi kutató intézete is volt.

Jelentős fordulat volt életében, amikor 1952-ben az Országos Műszaki Könyvtárba helyezték az Olvasószolgálati Osztály vezetőjének – Itt kell megemlíteni, hogy a *Sallai István* vezetésével alakult KMK is meghívta a tudományos osztály élére, de az akkori minisztérium másképpen intézkedett. – Az ebben az időben még a József körúton működő OMK Múzeum utcába történő áttelepítésében és az ottani palota épület könyvtárrá történő alakításában is jelentős része volt.

Közben széleskörű könyvtártudományi szakirodalmi munkát fejtett ki: jól mutatja ezt az alábbi rövid felsorolás is: „A könyvtári állomány raktározása; Olvasószolgálat” (1954); „Kiállítás, plakát, faliújság a gyermekkönyvtárakban” (1958). 1961-ben jelent meg „A könyvtári állomány védelme; A könyvhigiéncia

alapjai” című műve. Közben megválasztották az Országos Könyvtárügyi Tanács Könyvtárépítési Szakbizottsága elnökének. Feltehetően ezen körülmény miatt helyezték át 1958-ban az Országos Széchényi Könyvtárba, hogy a nemzeti könyvtárnak az egykori királyi palotába történő áttelepítésével, a műszaki tervezéssel foglalkozzon a Művelődésügyi Minisztérium megbízása alapján, együttműködve Havassy Pál építésszel és felhasználva korábbi tapasztalatait. Többek között az ő ötlete volt az OSZK két nagy raktortornyának elhelyezése a két udvarban, ő javasolta azt is, hogy az olvasótermeket helyezték rá a két raktortornyra. Mindezekről részletes tanulmányokat írt az OSZK Évkönyvben és könyvtáros szakfolyóiratokban. Közben a raktári osztályt is ő vezette.

*

Amint már említettük, hatvan éves korában nyugállományba vonult. Azóta elsősorban a magyar–olasz kulturális kapcsolatok történetével foglalkozik, többek között Marco Casagrande szobrász életéről jelent meg könyve két vastos kötetben olaszul Trevisóban 1980-ban. A „Veneto, Magyarország és az Adriai tenger” 1989-ben látott napvilágot.

Végül megemlíjtjük, hogy élete folyamán több elismerésben részesült: Arany Érdemkeresztet kapott, s tagjává választotta az Olasz Köztársaság Lovagrendje és három olasz akadémia is.

Batári Gyula

Könyvtárvezetői pályázat

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara könyvtárvezetőt, esetleg helyettesvezetőt keres lehetőleg több nyelvben jártas vezetői gyakorlattal rendelkező jogász–könyvtáros személyében. A Kar támogatja a jelölt esetleges szándékát jogi könyvészeti (bibliográfiai) munka végzésére, illetőleg e körbe vágó ismereteknek jogi oktatásba és szakképzésbe történő bevonására. Közalkalmazottakat megillető többletjuttatásokat nyújtunk a köztisztviselőket megközelítő bérszínvonalon.

Jelentkezéseket kérjük a Kar Dékánja címére: PPKE JÁK, 1088 Budapest, Szentkirályi u. 28.

Egy lokálpatrióta könyvről

Könyvtárosok körében is jól ismertek a veszprémi hetytörténeti-honismereti kiadványok, hiszen jó néhány esetben ez a megye vállalta az újabb és újabb helyi feldolgozások megjelentetésének műfajteremtő elsőségét (helytörténeti lexikon, a megyei sajtóbibliográfia stb.).

Huszonöt éve indította útjára a Veszprém megyei Honismereti (akkor még nem) Egyesület, hanem a Hazafias Népfront védőszárnyai alatt tevékenykedő helytörténészek csoportja a Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok sorozatát. Mennyi makacs kitartás, elszánás és ügyszeretet kellett ennyi idő alatt, hogy a kiadvány fennmaradjon. Emlékszünk rá, hogy a hazafiság fogalma hogyan került a 3 T „tűrt” kategóriájába, megkülönböztetve lévén a „nacionalizmus” (a pozitív internacionalizmus negatív ellentétpárja) s a „patriotizmus” (ha olyan nagyon nem tudnak róla lemondani ám legyen = hazafiság) kifejezések. S a lokálpatrióták kis csoportjai – hivatásos történészek, tanárok, levéltárosok, könyvtárosok – mégis ébren tudták tartani, sőt kis szakkörökben továbbadni a hazaszeretetének eszméjét, ha a szülőföld múltjának feltárásaiba burkolva is.

A Veszprém megyei Honismereti Tanulmányok 1. kötete 1972-ben jelent meg, s a „Szemelvények a felszabadulási pályázat dolgozataiból” alcímet viseli. Bizonyára nem ez az egyetlen kötet, amelynek tanulmányai többsége felejthető lesz, ámbar a történelemben a tényanyag rögzítése még a szemléletmód elvetése esetén is forrásértékű. Az első kötetrel azonban le is rótták a veszprémi helytörténeti kutatók a császár adóját, és az 1973-as 2. kötet már a néprajzi és nyelvjárási pályázat dolgozatait közölte, s így tovább sorakoztak az évente megjelenő gyűjtemények. S csak a kilencvenes években ritkult meg a sorozat – nyilván anyagiak híján –, most két évente hagyja el a nyomdát egy újabb kötet. Nem szűkösünk mostanában évfordulóiban, ezért Veszprémben is a tematikus szám megjelentetését vállalták, s ezekhez bőkezű szponzornak bizonyult a Veszprém megyei Önkormányzat. S az utolsó két kötet egyetlen tanulmánya sem hullik majd ki az idő rostáján. 1996-ban a honfoglalás veszprémi emlékeit foglalták össze.

1998 decemberében jelent meg a Veszprémi Honismereti Tanulmányok XVII. kötete; az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emlékét idéző tanulmányokat gyűjtötte össze Hudi József levéltáros és Tóth Dezső, nyugdíjasként is aktív könyvtáros kollégánk szerkesztésében. A 25 hosszabb-rövidebb emlékező publikáció 18 szerző tollából származik. S ami igen érdekes, nemcsak mai szerzők szerepelnek a válogatásban. A szerkesztők felkutattak és a könnyebb hozzáférhetőség érdekében ismételtlen publikáltak olyan dokumentumokat, emlékeztetéseket, amelyeket fontosnak ítélték ismét az emlékezetbe idézni: Gróf Batthyány Lajosné visszaemlékezéseit, Karácson Jánosnak a múlt század végi helyi lapokban megjelent visszaemlékezéseit, 48-as témájú írásait (A nemzetőri életből, A megyei gyűlésterem képei, Elmúlt idők).

A most készült tanulmányok, rövid írások a megye 60 településének/tájegységének korabeli eseményeit érintik. A tematika sem kötött; hadászati (Az ihácsi csata), politikai eseményeket éppen úgy feldolgoztak, mint Veszprémhez kötődő 48-as személyek életútját (Miltényi József nemzetőr-kapitány – Tapolca, Czuczor Gergely költő, Joós Elek 48-as honvéd, Bozzay Pál honvéd-költő – Zánka.) A megemlékező s éppen ezért többségében szűkre szabott írások közül kiemelkedik Vázsonyi Varga Béla tudományos igényű írása: Az első népképviselési országgyűlés képviselőválasztása Veszprém megyében. A szerző levéltári forrásokra támaszkodva a teljes megyére kiterjedően feldolgozta mind a képviselőválasztások eseménytörténetét, mind a választói adatokat. (Ez utóbbi táblázatos publikálása fontos adatsor a megye valamennyi települése számára.) Ezen túlmenően még rövid életrajzi összefoglalást is ad a választott képviselőkről.

Érdekes adalék 1848 történetének utóéletéhez – ám a recenzenst kissé zavarba ejtette – egy furcsa dokumentum publikálása. „A Révfülöpi Honismereti Gyűjteményben őrzik Pauler Ákosnak, a neves filozófusnak – Pauler Gyula jeles múlt századi történész fiának – 1917–1918-ban, a nagyatyja, a jeles tudós, tanár és politikus Pauler Tivadar naplójából készült feljegyzéseit” – vezeti be a forrásközlést a dokumentumot közreadó és jegyzetekkel kiegészítő P. Miklós Tamás. Tehát itt egy eredeti, 1848–49-ben készült napló (Pauler Tivadar) címszavakra rövidített (Pauler Ákos) publikálására került sor. A korabeli eseménytörténet nyomon követése még így is élvezetes olvasmány, de bizonyára az eredeti napló – hiszen az is megvan! – teljes közlése a jegyzetekkel együtt érdekesebb lett volna, mint csupán az, hogy mit tartott érdekesnek hetven évvel később az unoka.

A honismereti kötet utolsó harmada a megye helyismereti mozgalmával foglalkozik. Sajnos, ezúttal sem maradhattak el az – egyébként tartalmas – nekrológok: Szalóki Károly költő, Süle Sándor pedagógus, helytörténeti kutató, és a Könyvtáros volt szerkesztője, a veszprémi indíttatású, s oda vissza-visszatérő Páldy Róbert távozott az élők soraiból.

A történeti évkönyv szerkesztési hagyományaihoz híven könyvrecenziók (ezúttal témába vágó könyveké), valamint az elmaradhatatlan gondos bibliográfiák zárják a kötetet: Ajánló bibliográfia 1848/49 Veszprém megyei történetének kutatásához (Hudi József); Veszprém megyei helytörténeti bibliográfia (1995–1997); Bibliográfia a kéziratok honismereti, helytörténeti művekből. Ez utóbbi kettőt – mint 1972-től mindig – a gondos-precíz bibliográfus, Tóth Dezső állította össze. (-ri-ko)

(Veszprém megyei honismereti tanulmányok 17. 1848–1998. Veszprém, Honismereti Egyesület, 1998 184 l. Megrendelhető a Veszprém megyei Könyvtártól; ára 200,- Ft)

Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1991–1993

Nemzeti könyvtárunk 1957 óta megjelenő évkönyveinek újabb kötete három esztendő (1991–1995) történéseiről ad számot, illetve – a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan – az OSZK működéséhez, történetéhez kapcsolódó, valamint – a könyvtár tudományos feladataihoz nagyon is kötődő – könyv- és művelődéstörténeti tanulmányokat tartalmaz. Szomorú kényszerűségből a tradíciókat a nekrológok közlésében is folytatja a *Kovács Ilona* felelős szerkesztésében tekintélyes létszámú szerkesztőbizottság közreműködésének napvilágot látó kötet. Nyolc személytől, egykori, elhunytá idején már nyugdíjas vagy még nagyon is aktív munkatársától kellett búcsúzni e három évben a könyvtárnak: *Juhász Gyula* főigazgató mellett *Kelecsényi Gábor*, *Kozocsa Sándor*, *Kovács József*, *Bereczky Lászlóné*, *Schneller Károly*, *Tóth Lajos* és *Kéki Béla* nekrológja olvasható az évkönyvben.

1991–1993: a rendszerváltoztatás – választásoktól számított – első „teljes” évétől kb. az első szabadon választott miniszterelnök haláláig terjedő évek lassan-lassan már maguk is történelemmé szublimálódnak. A történelem szüntelen változás, alakulás – talán fejlődés is. *Arnold Toynbee* történetfilozófiáját – mint ismert – arra a gondolatra alapozta, hogy a civilizációk a történelem kihívásaira adott válaszok formájában keletkeznek és fejlődnek. Toynbee-i értelemben vett kihívások – vagyis a szűkebb és tágabb környezet feltételeinek kedvezőtlenebbé válása – jócskán érték az egyént és a művelődési intézményrendszert az elmúlt időszakban. Hogyan, milyen válaszokat adott nemzeti könyvtárunk az évtized kezdetének kihívásaira – ezt tudjuk meg az OSZK működéséről beszámoló jelentést olvasva, mely közben óhatatlanul *Párizs* városának jelmondata – „*Fluctuat, nec mergitur*” – jut az ember eszébe. „*Hullámmzik, de el nem merül*” – vajon mi mással lehetne jobban jellemezni nemzeti könyvtárunk (és persze az egész magyar könyvtárgy) helyzetét az 1990-es évek elején?

Az OSZK-nak két kihívással kellett szembenézni. Az egyik a politikai és (részben) gazdasági rendszerváltoztatás körüli évek fölöttébb instabil financiai, jogi és intézményi helyzetéből adódott. Az állományalakításnak a reálértékben csökkenő pénzügyi keretek miatti nehézségei, a kötelezpéldányok beszolgáltatása körül tapasztalható bizonytalanságok és hiányosságok vagy a könyvtárra nehezedő megnövekedett használói igények tartoznak e csoportba. További gondot jelentett – és jelent –, hogy a felhasználói igények növekedése elsősorban nem „a nemzeti könyvtár, hanem egy általános gyűjtőkörű nyilvános közművelődési-egyetemi-tudományos könyvtár feladatainak nehezen körülírható megvalósítását várja el gyűjteményeitől és szolgáltatásaitól” (107. p.)

A politikai rendszerváltoztatás mellett a 80-as, 90-es évek fordulója a nagy könyvtárak számára más értelemben is a rendszerváltoztatás időszaka volt. A

tradicionális szervezetű és munkafolyamatú könyvtárak ekkoriban kerültek szembe azzal a kihívással, amit a gépesítés jelent a könyvtári struktúra egészére. Az OSZK is ezekben az években vezette be integrált rendszerét, a *DOBIS/LIBIS*t. (A rendszer első nemzeti könyvtári alkalmazására a Széchenyi Könyvtárban került sor; lehet egyébként, hogy az egyetlenre is, hiszen viszonylag rövid idő után már 1998-ban felváltotta az *AMICUS*.) A *DOBIS/LIBIS*-hez kapcsolódó fejlesztő munka legjelentősebb eredménye – méltán tekinthető korszakváltásnak – 1992-ben a hagyományos formájú katalógusok lezárása és az olvasói térben elhelyezett on-line katalógus használatba helyezése volt. A központi szolgáltatások körébe tartozó kurrens külföldi folyóiratokra vonatkozó lelőhelyinformációk nyújtása terén is komoly eredményt ért el az OSZK az *NPA CD-ROM* adatbázis megjelentetésével.

Nem egészen méltányos persze az OSZK tevékenységéből e két területet kiemelni, hiszen ahhoz, hogy nemzeti könyvtárunkról elmondható legyen, miszerint „*Fluctuat, nec moritur*”, összehangolt erőfeszítésekre volt szükség minden szervezeti egységen belül, de valószínűsíthető, hogy később, kellő történeti távlatból visszatekintve ezek a fejlesztő munkák válnak a kort elsősorban meghatározóvá.

A beszámolót a könyvtár kiadványainak és a munkatársak névsorának jegyzéke zárja. Hiányzik viszont a kötetből – 1970 óta először – a KMK működéséről számot adó jelentés. Mi az oka? Nem pótolja a beszámolót – mert más a rendeltetése – a KMK által megjelentetett könyvek és periodikumok listája.

A nemzeti könyvtár múltját és tevékenységét három tanulmány taglalja. *Somkuti Gabriella* újabb értékes dolgozattal gazdagította az OSZK kiegyezés utáni történetét feltáró tanulmányainak sorát, ezúttal a könyvtár állományának alakulását tekinti át 1867–1874 között primér források alapján. *Kégli Ferenc* is ezzel a korszakkal foglalkozik: *Könyvek, térképek és zeneművek kurrens nemzeti bibliográfiái a dualizmus korában – különös tekintettel az Országos Széchenyi Könyvtárra, 1867–1918* című írásában. *Beöthyné Kozocsa Ildikó* műhelytanulmánya az 1983–1991 között zajló *Corvina-program*ról számol be, vagyis a *Budapesti Egyetemi Könyvtár* és kisebb részben az OSZK súlyosan rongálódott Corvináinak restaurálásáról.

A könyv- és művelődéstörténeti tanulmányok között *Soltész Zoltánné* egyik utolsó tanulmányát olvashatjuk az evangélikus egyház alapvető hittételeit tartalmazó *Ágostai Hitvallás (Augustana Confessio)* 1580-as lipcsei kiadásáról, pontosabban annak egyik, kivételesen szép reneszánsz kötésben az OSZK-ban őrzött példányáról és egykori tulajdonosairól. *V. Ecsedy Judit Szenei Kertész Ábrahám*, a jeles XVII. századi váradi nyomdász munkásságát tekinti át felszerelésének bemutatásával. Forrásközlésével a Dózsa-féle parasztháború németországi visszhangjához szolgáltat adalékokat *Borsa Gedeon*. (*Korabeli tudósítások Nürnbergben az 1514. évi magyarországi parasztháborúról.*)

W. Salgó Ágnes nagyívű művelődéstörténeti tanulmányában János pap – a képzelt, ám a középkori ember fantáziáját felgyújtó, a messzi Keleten uralkodni véltkeresztény király legendás alakjáról van szó – nyomába eredve azt vizsgálja, hogy egyes konkrét történelmi események hogyan hatottak a legendára, miként formálták, ami egyébként komoly ösztönzést „adott a távoli országok jobb megismeréséhez, az ismeretlen messzeséget megcélzó felfedező utakhoz. Keresése

hozzájárult a néprajz fejlődéséhez, gyarapította a térképészeti ismereteket.” (390. p.)

Wix Györgyné könyvtártörténeti írást közöl az évkönyvben. Az 1794-ben letartóztatott, majd a következő évben kivégzett *Hajnóczy József* könyveit a hatóságok elkobozták, és egészen 1876-ig a királyi kúria levéltárában őrizték, amikor átadták az OSZK-nak. A szerző az átadás során készült jegyzéket közli, kiegészítve az 1878-as pótlólagos átadás dokumentumaival. *Hajnóczy* (könyvei közé egyébként *Laczkovics János* néhány kötete is bekerült) könyvtárának jegyzéke 301 tételben több mint 600 kötetet számlál, bizonyítva, hogy hazánk – ahogyan a közreadó írja – nemcsak a tengelymarasztaló sár, a pipatórium és az ámbituson heverő agarak országa volt, hanem felvilágosodott elmék otthona is. Kár, hogy a becses gyűjtemény köteteként egy része már nem található meg az OSZK-ban, a többes példányok sorában több, egykor *Hajnóczy* könyvtárába tartozó kötettől is „megszabadult” a könyvtár.

A kötetben publikált tanulmányok sorát *Sonnevend Péter* írása zárja, aki *A magyar könyvkiadás a rendszerváltozás éveiben: statisztikai elemzés* címmel közöl mind könyvtárosoknak, mind kiadói szakembereknek továbbgondolásra érdemes adatokat és gondolatokat.

Összegzésül megállapítható, hogy az *Évkönyv* e kötete is értékes tanulmányokkal gazdagította az irodalmat. Ugyanakkor a szerkesztőbizottságnak érdemes lenne ösztönözni az OSZK munkatársait, hogy egyéb témákban is tegyék közre kutatásaik eredményeit. Elgondolkodtató, hogy – csak az 1981-es kötettől nézve (azóta egyébként mindössze öt kötet jelent meg: 1981, 1982–1983, 1984–1985, 1986–1990, 1991–1993; talán sikerül behozni a nagy lemaradást) – egyes tájakról, különgyűjteményekről, szervezeti egységekről, azok munkájáról vagy általánosabb érvényű könyvtári kérdésekről nem jelent meg közlemény, legalábbis az *Évkönyv*ben. A nagy átfutási idő miatt kétségtelenül nem érdemes túlzottan napi aktualitásokhoz kötődő dolgozatokat itt publikálni, de szakterületünk (a könyvtártudomány?) talán a történet mellett is képes tudományos igényességű elméleti tanulmányok közzétételére. Reménykedjünk.

Pogány György

Könyvjelző-kiállítás a Hajdúböszörményi Könyvtárban

Az olvasó ember hasznos „segédeszköze” a *könyvjelző*: az abbahagyott olvasás folytatásának nélkülözhetetlen „biztosítéka”. Mivel a könyvet becsülő ember nem szívesen hajtja be a lapokat, feltételezhető, hogy használata csaknem egyidős lehet a könyvnyomtatással.

Sokféle anyagból, változatos formákban, motívumokkal díszítve készülnek. Gyakran bölcs tanácsokat, a könyvre vonatkozó aforizmákat is közvetítenek az olvasó felé. Készítésüket minden ügyes kezű ember megkísérelte az elmúlt évszázadokban. Olykor hivatásos művészek is gazdagították e „műfajt”. Napjaink-

ban is sokan használják őket. A Hajdúböszörményi Városi Könyvtárban január végéig gyönyörködhettünk a jól válogatott és gondosan rendezett másfélszáz darabban.

A kiállítás anyagát Galacziné Kathi Mária gyűjtötte össze közel húsz lelkes olvasó segítségével. A kiállítás legrégebb darabja az 1920-as években készült *Marosvásárhelyen*. Az Erdélyi Kalendárium kiadója, a híres Teleki Téka díszkönyvkötője, Kron Ernő adta ajándékként az előfizetőinek. Érdekes – és persze praktikus – „könyv-védő” tanácsokat olvashatunk rajta.

A legtöbb kiállított könyvjelző *textilre* készült, kevés szint használva, igen változatos keresztzemes hímzés-mintákkal. Egyedi kézimunkák, jó ízlést tükröznek. Esztétikumukkal kiemelkednek a japán merített *papírra* nyomott példányok, s az egyiptomi *papiruszra* festett darabok. Nagy csoportot alkotnak a természet csodálatos szépségét színes képekkel érzékeltető könyvjelzők, amelyeket az Evangéliumi Kiadó nyomtatott elgondolkodtató *bibliai* idézetekkel.

Ugyancsak nagy számban láthatunk *bőről* készületeket, melyeket rátéttel, fonással, áttöréssel, vakbőrnyomással díszítettek. Megfogják szemünket a *gyöngyfűzéssel* készült, jó színösszeállítású példányok is. A kiállítás kedves színfoltja az a 29 *gyermekmunka*, amely élénk színeivel, naiv bájjával sokáig emlékezetes marad számunkra.

A böszörményi könyvjelző-tárlat dicséretes ötlet megvalósulása. Nem sok lehetett eddig belőle hazánkban. Arról győzi meg a látogatókat, hogy a könyvjelző nemcsak hasznos és nevelő hatású, de örömet adó *szépség-forrás* is.

Varga Gábor

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei

A szövetség képviselő-testülete február 11-én tartotta ülését, melynek vendégei lettek volna az MKE elnökségi tagjai, de az időjárási körülmények miatt az együttes ülésre nem kerülhetett sor. A két vezetőség ehelyett március 10-én találkozik.

A képviselő-testület megjelent tagjait az elnök tájékoztatta arról, hogy a közhasznú szervezetté nyilvánítás érdekében beadott kérelemhez milyen megjegyzéseket, javaslatokat fűzött az elbírálásra illetékes bíró. Mivel néhány apróbb módosításra van szükség az alapszabályban, május vége előtt még egy közgyűlést kell tartania a szövetségnek. A képviselők javaslatára **március 23-án az OSZK-ban összeül az alapszabály módosításáról döntő közgyűlés. A tisztújító közgyűlésre változatlan időpontban, május 20-án kerül sor, szintén az OSZK-ban.**

A megjelenés mindkét alkalommal rendkívül fontos, ezért kérjük, hogy aki nem tud eljönni, meghatalmazással küldjön valakit maga helyett!

A képviselők ezután megvitatták a szükséges módosításokat, és úgy döntöttek, hogy a következő testületi ülésen véglegesített alapszabály-javaslatot minden IKSZ-tagnak ki kell küldeni a márciusi közgyűlés előtt, hogy mindenki előre felkészülhessen.

A bajai Ady Endre Városi Könyvtár, az Ifjúsági Ház és a József Attila Művelődési Központ esetleges összevonásáról tárgyaltak még a kollégák. Az egybehangzó vélemények szerint a könyvtárnak önálló intézményként kellene tovább működnie, de konkrét állásfoglalást a testület csak a tények – az önkormányzati előterjesztés – pontos ismeretében tud adni.

Az IKSZ a Külügyminisztérium által (az Európai Unió csatlakozást előkészítő közvélemény-felkészítő program keretében) kiírt pályázaton konferenciasorozat megrendezésére nyert támogatást. Egy fővárosi és négy regionális konferenciát szervez (Szeged, Debrecen, Pécs és Szombathely).

A konferenciasorozat két fő célkitűzése:

- Tájékoztatást nyújtani a könyvtárosoknak és az információs szakembereknek a Magyarországon működő Európai Unió dokumentációs központokról, az általuk kínált szolgáltatásokról, valamint az egyetemi integrációs képzésről;
- mindezekkel az ismeretekkel elősegíteni a tájékoztató intézmények hatékonyabb működését.

A nyitókonferenciára nagy érdeklődés mellett 1999. február 18-án került sor az Országos Széchényi Könyvtárban.

A budapesti konferencia első részében *Eckhardt Jaedtk*e, az Európai Unió Európai Bizottság Magyarországi Delegációja tanácsosa, *Molnár László*, a Külügyminisztérium Integrációs Államtitkárságának helyettes államtitkára, *Várszegi Dóra*, a Miniszterelnöki Hivatal Civil Kapcsolatok Főosztályának vezetője, valamint *Skaliczki Judit*, a Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériuma könyvtári osztályának vezetője tartott előadást.

A második részben országos hatáskörű és különböző szakmai területeket képviselő információs és dokumentációs központok EU-gyűjteményeinek vezetői beszéltek az intézményeik által kínált lehetőségekről, szolgáltatásokról. A résztvevők tájékoztatást kaptak az egyetemi oktatásban folyó EU-integrációs tanulmányokról és a mellettük kiépülő gyűjteményekről, szolgáltatásokról.

A négy vidéki konferencián az egy-egy régióban működő szolgáltatásokról, gyűjteményekről hallanak majd a könyvtárosok. **A következő rendezvény Szegeden lesz, március 25-én.** A konferenciasorozatról összefoglaló kiadvány készül.

További információk:

- Fülöp Ágnes
Budapest, 1054 Hold u. 6.
Tel./fax 331-1398
e-mail: kik@mail.c3.hu
- Bányai Viola szervező
Tel: 208-5837
e-mail: kalatin@euroweb.hu

Megjelenik: általában 30 nap alatt. A szervezeteknek és a központi testületi tagoknak ki-
küldjük: a megjelenés után három napon belül.

Elnökségi hírek

Közbeszerzés – Az Országgyűlés rövidesen napirendre tűzi a közbeszerzési törvény módosítását. A szakmai érdekek parlamenti megjelenítése céljából az MKE elnöksége elhatározta, hogy a törvény hatásaival foglalkozó korábbi állásfoglalását áttekinti és aktualizálja. A könyvtárakban felhalmozódott tapasztalatok összegzése érdekében levélben kérte az érintettek észrevételeit és továbbította azokat az Országgyűlés megfelelő szerveihez.

Mi történt a szervezetekben?

Műszaki Szekció – Február 10-én a természettudományi és földtani gyűjtő-körű könyvtárak szakmai napot tartottak az Országos Földtani Szakkönyvtárban, amelyet beszélgetés követett meghívott vendégekkel, nagy egyetemi és országos, természettudományi gyűjtőkörű könyvtárak vezetőivel.

Olvasószolgálati Szekció – Körlevelükben arról adtak hírt, hogy november 9-én tartották őszi továbbképzésüket és tisztújító taggyűlésüket. E körlevélben tájékoztatták tagjaikat 1999-es terveikről: a Budapesti Könyvfesztiválra előadás-sal készülnek, május végén Kiskunhalason tartanak szekcióülést, júniusban mentorképző olvasótábort szerveznek Erdélyben.

Társadalomtudományi Szekció – Megjelent az 1977-ben alakult Szekció jubileumi füzet (300 példányban), amely tartalmazza az elnök áttekintését a Szekció 20 évéről (elhangzott az ünnepi ülésen), valamint a Szekció 1997–98. évi tagjainak címtárát.

Előkészületben...

Ankét a felsőfokú könyvtárosképzésről – A Társadalomtudományi Szekció és a Műszaki Könyvtáros Szekció ankétot szervez az áprilisi Budapesti Könyvfesztivál Könyvtárosklubjának rendezvényei keretében. Előkészítésképpen kérdőívvel mérik fel a tanszékek/intézetek adottságait, lehetőségeit, terveit.

Millenniumi programok – A kormánybiztosi hivataltól és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától három tervezett programunkhoz kértünk erköl-

csi és anyagi támogatást. 2000 augusztusában Esztergomban lesz az MKE vándorgyűlése Nemzeti hagyományaink és a korszerű szolgáltató könyvtár címmel. 2001 tavaszán tudományos tanácskozást szervezünk, melynek témája Az egyházak és a könyvtárak. Szintén 2001-ben kerül sor a Könyvtárak a magyar történelemben című kiállításra.

Pénzügyek, támogatások

Elszámolások 98 – Február 15-éig kellett az 1998. évi támogatásról számot adni. Huszonnégy szervezet kapott vissza nem térítendő támogatást; közülük a mai napig csak tizenegy szervezet küldte meg beszámolóját és elszámolását vagy kért haladékot.

Tanulmányúti pályázat – Az elnökség támogatást osztó bizottsága a beérkezett pályázatok közül egy belföldi és egy külföldi tanulmányutat talált támogatásra érdemesnek. Húszezer forintot kapott Bagi Tiborné és Takáts Béla (szolnoki megyei könyvtár) szegedi utazásához, hogy a JATE könyvtárában a Voyager rendszert tanulmányozhassák; Mondok Ildikó (szolnoki megyei könyvtár) finnországi útjához kapott 45 eFt-os útiköltség-hozzájárulást.

BOBCATSSS – Az elnökség 10-10 ezer forinttal támogatta két budapesti egyetemi hallgató, valamint két szombathelyi hallgató és egy fiatal oktató részvételét a 7. szimpóziumon, amelyet idén Pozsonyban tartottak. Jövőre Krakko lesz a házigazda.

Könyvtárostanárok útja – Százezer forinttal fogja támogatni az elnökség a Könyvtárostanárok Egyesülete által szervezett, előkészületben lévő németországi tapasztalatcsere-utat.

Pályázókat várunk!

Még tart a tanulmányúti pályázat – Ahogy korábban már közzétettük, az NKA-tól az egyesület 500 eFt-ot nyert az 1998/99-es évekre egyéni bel- és külföldi tanulmányutak támogatására. (A pályázat első köréről ld. fent; a pályázati feltételeket pedig lásd a szakajtóban.) A belföldi keretből még nyolc könyvtáros nyerhet el idén 10-10 eFt-ot szállás-, utazási és tartózkodási költségéhez. A külföldi keretből négy könyvtáros kaphat fejenként legfeljebb 75 eFt támogatást szállásdíjához, szerény hozzájárulást megélhetési költségeihez és utazási költségeihez. Eljenek a lehetőséggel! A kérelmeket az egyesület titkárságára folyamatosan lehet beküldeni; legközelebb 1999. március 31-én lesz döntés.

Megpályáztuk

Országgyűlés – A társadalmi szervezetek költségvetési támogatásából kétmillió forintba adtunk be pályázatot, főként működési költségeink fedezésére.

Oktatási Minisztérium – A társadalmi szervezetek költségvetési támogatásából 750 ezer forintba pályáztunk, egyrészt továbbképző tanfolyamok tartásához, másrészt tavaszi és őszi országos szakmai konferenciánk megszervezéséhez.

Nemzetközi kapcsolatok

CECUP – Az EBLIDA közép- és kelet-európai szerzői jogi munkacsoportjában Koreny Ágnes, az Európai Unió delegációjának információs menedzsere folytatja a leköszönő Papp István munkáját az MKE képviselőjeként.

Közérdekű hírek

Szerzői jogi törvényjavaslat – Az Igazságügyi Minisztériumtól megkaptuk a dokumentum másolatát – az érdeklődők rendelkezésére áll a titkárságon. A májusi szeminárium résztvevői a könyvtárakat érintő részeket másolatban megkapják.

Előzetes rendezvénytájtár:

Magyarországon:

- 1999. március 25. Az ezredforduló informatikai kihívásai, MTESZ Oktatási Központ, Budapest
- 1999. március 30–április 1. Workshop 99, Nyíregyháza
- 1999. április 8–9. A kultúra pénze, a pénz kultúrája, Kultúrákövetítők Társasága, Budapest
- 1999. április 23–25. 6. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál
- 1999. április 23. 10.30, Budapesti Könyvfesztivál – Könyvtárosklub, Ankét a felsőfokú könyvtárosképzésről, Társadalomtudományi Szekció – Műszaki Szekció, helyszín: Budapesti Kongresszusi Központ
- 1999. május 27–28. Szerzői jogi szeminárium, EBLIDA CECUP–MKE, helyszín: az OSZK
- 1999. augusztus 5–7. Az MKE 31. vándorgyűlése A könyv szerzője, kiadója, terjesztője – és a könyvtár. Hagyomány és modernség, Pápa

Külföldön:

- 1999. március 29–31. Internet Librarian and Libtech International 99, London, Egyesült Királyság
- 1999. április 9–12. Library China 99, Peking, Kína
- 1999. május 23–26. CoLIS 3, Third International Conference on Conceptions of Library and Information Science: Digital libraries: interdisciplinary concepts, challenges and opportunities, Dubrovnik, Horvátország
- 1999. június 5–13. Sixth International Conference Crimea 99, Szudak, Ukrajna
- 1999. augusztus 19–28. 65. IFLA-közgyűlés Libraries as gateways to an enlightened world, Bangkok, Thaiföld
- 1999. szeptember 23–24. Education in information science and cultural studies at the turn of the millennium, Harkov, Ukrajna

Állásügyek

Állást keres: Könyvtár-pedagógia szakos tanár, német C típusú, angol A típusú középfokú nyelvvizsgálóval, számítógépes ismeretekkel (Micro-ISIS, Textar, Szirén) lehetőleg olvasószolgálati munkakörben elhelyezkedne szakkönyvtárban esetleg felsőoktatási könyvtárban. E-posta: lantana@freemail.c3.hu. – Kis lét-

számú könyvtárban bármilyen munkakörben elhelyezkedne csak határozatlan idejű munkaszerződéssel egy könyvtárkezelő kollégánál. Alapfokú angol nyelvtudással, számítógépes ismeretekkel (Szirén, Windows 95) rendelkezik. Az ajánlatokat Családias légkör jeligére a titkárságra várja. – Földrajz–rajz szakos tanár, könyvtáros-asszisztens, alapfokú számítógéppkezelői oklevéllel, hat vagy nyolcórás munkaidőben elhelyezkedne (hétvége és délután is lehet) olvasószolgálati, gyermekkönyvtárosi vagy egyéb munkakörben. Csak meghatározatlan időre szóló munkaviszonyt tud vállalni, lehetőleg Kispestről könnyen elérhető helyen. Stugnyáné Kerecsényi Judit, lakástelefonja: 357-9062.

Állást kínál: A Magyar Művelődési Intézet Szakkönyvtára, Budapest, Corvin tér 8.) feldolgozó könyvtárost keres. Bérézés a közalkalmazotti besorolásnak megfelelően. Érdeklődni lehet Hargitai Mária könyvtárvezetőnél a 201-8973-as telefonszámon. – Gyermekkönyvtárost keres a Dunakeszi Városi Könyvtár, lehetőleg főiskolai végzettségűt, akinek van tanári szakos végzettsége is. Tel.: 27/351-518 Csonka Mária vagy Béniné Virág Mária. E-posta: bvm@dkvk.c3.hu. – A Hartyán-közi Általános Iskola és Szakiskola (1157 Budapest, Hartyán-köz 2–4.) sürgősen (március 1-től) kedves, barátságos iskolai könyvtárost keres. Csörgő Mária igazgatót kell keresni a 418-2111-es telefonszámon. – Középfokú vagy könyvtárkezelői végzettségű munkatársat keres a Heim Pál Gyermekkórház orvosi könyvtára szerződéssel, gyesen lévő kollégánál helyett feldolgozó és könyvtári háttérmunkákra. Fizetés a kjt szerint. Tel.: 210-0720/13-08, Deme Gyuláné.

*

Szerkeszti: Hegyközi Ilona

Cím: MKE titkárság, 1054 Budapest, Hold u. 6. Tel./fax: 311-8634

E-posta: MKE@VISIO.C3.HU vagy H11200MKE@ELLA.HU

78

8

